

Nr 103.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet; given Stockholms slott den 4 februari 1938.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts,
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Arthur Engberg.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 4 februari 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Departementschefen, statsrådet Engberg, anför härefter:

Under punkten 79 i 1938 års åttonde huvudtitel har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition angående anslag till karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet, som komme att föreläggas riksdagen, beräkna för budgetåret 1938/39

dels till Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Avlöningar ett förslagsanslag av 520,000 kronor;

dels till Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Omkostnader ett förslagsanslag av 366,000 kronor;

dels till Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Utrustning ett reservationsanslag av 1,180,000 kronor;

dels till Universitetssjukhus: Serafimerlasarettet: Avlöningar ett förslagsanslag av 1,260,000 kronor;

dels ock till Universitetssjukhus: Serafimerlasarettet: Omkostnader ett förslagsanslag av 1,460,000 kronor.

Ifrågavarande ärende är nu färdigberett, och jag tillåter mig därför ånyo anmäla detsamma.

Karolinska sjukhusets direktion har i skrivelse den 25 november 1937, vilken inkommit till ecklesiastikdepartementet den 4 december 1937, gjort framställningar om anslag till omförmälda ändamål för budgetåret 1938/39. I ärendet hava utlåtanden avgivits av *byggnadsstyrelsen* den 21 december 1937, av *riksräkenskapsverket* den 5 januari 1938, av *statskontoret* den 10 januari 1938 och av *medicinalstyrelsen* den 12 januari 1938.

I. Karolinska sjukhuset.

1. Anslag till avlöningar.

Nuvarande förhållanden. I riksstaten för budgetåret 1937/38 är under åttonde huvudtiteln förslagsanslaget till Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Avlöningar uppfört med 371,900 kronor. Anslaget disponeras jämlikt av 1937 års riksdag godkänd personalförteckning och avlöningsstat, vilka jämte därtill hörande bestämmelser finnas införda å sid. 411 ff. i statsliggaren för budgetåret 1937/38. Av sid. 187 i propositionen nr 272/1937 framgår, att avlöningsstaten och anslaget, i den mån de icke avse med sjukhusdirektionens verksamhet förenade utgifter, beräknats till ett belopp, motsvarande utgifterna under tre fjärdedels budgetår, detta emedan sjukhuset beräknades kunna vara i drift endast nio månader av budgetåret 1937/38.

Sjukhusdirektionens anslagsberäkningar för budgetåret 1938/39. Direktionen för karolinska sjukhuset har i sin skrivelse till en början framhållit, att Konung Gustaf V:s jubileumsklinik öppnats för drift den 1 oktober 1937 och att direktionen för nästa budgetår beräknade kostnaderna för sjukhusets drift för helt budgetår. Direktionen har hemställt, att förevarande avlöningsanslag måtte för nästa budgetår bestämmas till 524,000 kronor. Beträffande de särskilda posterna i avlöningsstaten har direktionen anfört följande:

Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat. Direktionen räknade med att färdigställandet av byggnaderna för karolinska sjukhuset och utrustningen av detsamma skulle kunna fortskrida så, att sjukhuset i sin helhet kunde öppnas i början av budgetåret 1939/40. Direktionen, som icke vore beredd att nu framlägga förslag till full-

ständig personalstat, funne det redan nu betydande förvaltningsarbetet vid sjukhuset kräva anställandet av viss personal å ordinarie stat. Den ekonomiska förvaltningen och i samband därmed stående angelägenheter bleve så omfattande, att man utöver en syssloman med arbetsuppgifter i huvudsak motsvarande dem, som åvilade sysslomannen vid serafimerlasarettet, måste räkna med ytterligare en tjänsteman i chefsställning, förslagsvis benämnd ekonomidirektör. Till den senares arbetsuppgifter skulle främst höra att närmast under direktionen svara för den ekonomiska förvaltningen ej enbart vid karolinska sjukhuset utan även vid serafimerlasarettet. Med sjukhusens karaktär och ställning till Stockholms stad och Stockholms län följde ständiga förhandlingar och utredningsarbeten, som icke lämpligen kunde förenas med sysslomännens löpande arbete. Till denna fråga hade direktionen för avsikt att återkomma i samband med framställningar om anslag till karolinska sjukhuset för budgetåret 1939/40. Enligt direktionens mening vore det emellertid nödvändigt, att från och med den 1 juli 1938 å ordinarie stat uppfördes dels *sysslomanstjänsten*, dels *en bokhållartjänst*, dels *ock en föreståndarinnetjänst*. För att kunna erhålla en tillräckligt kvalificerad kraft å sysslomanstjänsten torde denna bära placeras lägst i 24:e lönegraden. Bokhållartjänsten föresloges placerad i samma lönegrad som vid serafimerlasarettet och sinnessjukhusen eller i 15:e lönegraden. Med hänsyn till de betydande arbetsuppgifter, som komme att åvila föreståndarinnan för ett så stort sjukhus och betydelsen av att för tjänsten kunde anskaffas lämplig person, syntes denna tjänst bära placeras i 14:e lönegraden. Direktionen ville särskilt betona vikten av att dessa tre tjänster redan från och med budgetåret 1938/39 uppfördes å ordinarie stat. Möjligheterna torde härigenom bliva större att vid tjänsterna kunna binda lämpliga innehavare, som dessutom, då sjukhuset toges i bruk, bleve väl insatta såväl i lokala som organisatoriska förhållanden. Inrättandet av dessa tre tjänster medförde en kostnadsökning i anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat med $(8,496 + 5,376 + 4,656 =) 18,528$ kronor.

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t. För radiumhemmet hade direktionen förordnat särskild *personalläkare*. För närvarande utginge intet arvode till denne. Vid serafimerlasarettet uppbure personalläkaren ett årligt arvode av 1,000 kronor. En stor del av radiumhemmets personal utsattes dagligen för bestrålning vid handhavande av radiumpreparat och röntgenapparater, varför noggrann kontroll av deras hälsotillstånd vore nödvändig. Det åläge personalläkaren att utöva denna kontroll, att föra särskilt kortregister över denna del av personalen samt att övervaka och journalföra de regelbundet återkommande blodundersökningarna. På grund av dessa för radiumhemmet säregna förhållanden, vilka för personalläkaren innebure en större arbetsbörda än motsvarande tjänst å andra sjukhus, föresloge direktionen, att dennes arvode bestämdes till 500 kronor.

Sekreteraren hos direktionen åtnjöte för närvarande ett arvode å 2,000 kronor å direktionens avlöningsanslag samt uppbure därjämte ett särskilt å serafimerlasarettets stat upptaget belopp av 1,200 kronor för sekreterargöromål. Med hänsyn till det väsentligt ökade arbete, som kommit att åvila sekreteraren i förvaltningsfrågor avseende karolinska

sjukhuset, ansåge direktionen det till honom utgående arvudet å direktionens avlöningsanslag böra höjas med 400 kronor till 2,400 kronor.

Vad sålunda föreslagits, medförde en ökning av anslagsposten till Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, med (500 + 400 =) 900 kronor.

Under innevarande budgetår hade det visat sig erforderligt att anställa vikarie för direktionens expert. Då direktionen saknade medel att ersätta vikarie, föresloge direktionen, att såsom under budgetåret 1936/37 i avlöningsstaten under förevarande anslagspost uppfördes en delpost till *vikariatsersättningar m. m.* förslagsvis å 1,000 kronor.

Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal. Direktionen hade i anslagsberäkningarna för innevarande budgetår för radiumhemmet beräknat medel till 19 *städerskor* med heltidstjänstgöring. I propositionen nr 272/1937 beräknades av departementschefen anslag till 15 sådana befattningshavare. Samtidigt framhöll emellertid departementschefen, att ytterligare medel kunde ställas till förfogande, därest detta antal visade sig vara otillräckligt. Under den tid, radiumhemmet varit i verksamhet, hade det visat sig, att ytterligare fyra *städerskor* oundgängligen vore erforderliga. Detta medförde en anslagsökning av 7,416 kronor.

Vidare torde ett belopp av 5,000 kronor böra beräknas för *tillfälligt anställd personal*, såsom extra sköterskor för övervakning, personal vid sommartid, förekommande större rengöringsarbeten m. m.

Genom beslut den 10 september 1937 medgav Kungl. Maj:t, att delposten till Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal: Grundavlöningar m. m. finge under budgetåret 1937/38 i syfte att bereda viss sjukvårds- och ekonomipersonal, vilken avlönades enligt av direktionen fastställd löneplan, *lönetyllägg*, motsvarande provisoriskt dyrortstillägg och provisorisk avlöningsförstärkning, överskridas med högst 7,400 kronor. För helt budgetår medförde detta en ökning av 9,900 kronor.

Vid anslagsberäkningarna för innevarande budgetår beräknades arvodet för viss biträdespersonal, som borde finnas anställd vid radiumhemmet under tiden till dess karolinska sjukhuset trädde i full verksamhet. Dessa arvoden vore avvägda med hänsyn till för motsvarande extra personal beräknade löneförmåner. Sedan sistnämnda personal kommit i åtnjutande av *lönetyllägg*, motsvarande provisoriskt dyrortstillägg och provisorisk avlöningsförstärkning, hade direktionen funnit skäligt bereda även arvodestagarna viss löneförbättring, vilket skulle medföra en anslagsökning av 900 kronor.

För övrigt föresloge direktionen endast den ändring i nu gällande avlöningsstat, som påkallades av att anslagen nu måste beräknas för helt budgetår.

Myndigheternas yttranden. *Medicinalstyrelsen* har förklarat sig icke hava något att erinra mot sjukhusdirektionens föreliggande förslag.

Statskontoret har yttrat följande:

Statskontoret ansåge sig icke kunna med ledning av det föreliggande materialet bedöma, huruvida det vore erforderligt att vid sidan av sysslomännen vid sjukhusen inrätta en särskild befattning som ekonomidirek-

tör. Enligt ämbetsverkets mening vore det att föredraga, om frågan angående handhavandet av sjukhusens ekonomiska förvaltning upptoges i ett sammanhang, då lönesättningen för sysslomannen vid karolinska sjukhuset i viss mån syntes vara beroende av om en ekonomidirektörsbefattning inrättades eller icke. Under hänsynstagande härtill syntes det ämbetsverket kunna ifrågasättas, om icke med anställandet av en ordinarie syssloman tills vidare borde anstå. Statskontoret ville emellertid uttala, att, därest fråga icke väckts om anställande av dylik ekonomidirektör, ämbetsverket icke haft något att erinra mot den föreslagna lönegradsplaceringen för sysslomannen.

Direktionens förslag att redan från och med ingången av budgetåret 1938/39 anställa en ordinarie bokhållare i 15:e lönegraden föranledde ingen erinran från statskontorets sida. Däremot vore ämbetsverket tveksamt om lämpligheten av den föreslagna lönegradsplaceringen av föreståndarinnebefattningen. Inspektionssköterskan vid serafimerlasarettet, vilken syntes fullgöra åtminstone vissa av de arbetsuppgifter, som skulle ankomma på föreståndarinnan, vore placerad i 11:e lönegraden. Förestånderskorna av första klass vid sinnessjukhusen åtnjöte avlöning enligt 12:e lönegraden. I vilken utsträckning arbetsuppgifterna för sistnämnda befattningshavare vore att jämställa med de för den föreslagna befattningen ansåge sig statskontoret icke kunna med ledning av det föreliggande materialet bedöma. I avvaktan på närmare utredning härutinnan förmenade ämbetsverket, att högre placering än i 12:e lönegraden av ifrågavarande befattning icke borde ifrågakomma. För att skilja befattningen från andra föreståndarinnebefattningar vid sjukhuset syntes dess innehavare förslagsvis kunna benämnas första föreståndarinna.

Departementschefen. Då karolinska sjukhuset enligt vad direktionen upplyser torde kunna i sin helhet öppnas i början av budgetåret 1939/40, synes det erforderligt, att för sjukhusets räkning inrättas en befattning som syssloman. Det är av betydelse, att innehavaren av denna befattning får tillfälle att från grunden göra sig förtrogen med sjukhusets förhållanden. Ehuru jag i likhet med statskontoret skulle hava funnit det önskvärt, att detta spörsmål kunnat prövas i samband med frågan om anställande av en ekonomidirektör för karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet, vilken fråga icke för närvarande föreligger i det skick, att ett bestämt uttalande kan göras rörande behovet av en sådan befattning, kan jag å andra sidan av nyss anförda skäl icke tillstyrka ett uppskov med anställandet av en syssloman. Även om en ekonomidirektörstjänst skulle komma att inrättas, torde en placering av sysslomannen i lönegraden B 24 knappast kunna anses för hög. Tills vidare lär dock befattningen i fråga böra uppföras på extra stat. Jag vill därför så till vida förorda direktionens förslag, att från och med nästa budgetår inrättas en befattning på extra stat som syssloman i lönegraden B 24.

För närvarande står till direktionens förfogande en expert, som åtnjuter ett årsarvode av högst 12,000 kronor och som biträder direktio-

nen vid utrustningen av sjukhuset samt vid planläggningen av dess förvaltning och av sjukhusorganisationen i övrigt. I skrivelse den 4 november 1937 anförde direktionen, att ett oundgängligt behov visat sig av ytterligare biträde utöver nämnda expert. Detta behov hade särskilt framträtt i fråga om upprättandet av förslag till sjukhusets utrustning, något som i hög grad komplicerats ej minst med hänsyn till rådande prisfluktuationer. Även för senare förekommande inköp av utrustningspersedlar m. m. syntes i avsevärt större utsträckning än tidigare förutsetts biträde bliva behövt. Mest ändamålsenligt syntes vara, att en väl kvalificerad person anställdes att huvudsakligen biträda vid utrustningen av sjukhuset och en annan vid planläggningen av dess förvaltning och sjukhusorganisationen i övrigt. Med hänsyn till de stora krav, som måste ställas på dessa personer, syntes deras arvoden böra sättas lika med det nuvarande arvodet till experten eller 1,000 kronor för månad. Den ene av dem kunde avlönas med det för experten bestämda arvodet. För avlönande av ett särskilt biträde vid utrustningen syntes enda möjligheten vara att anlita det till sjukhuset anvisade utrustningsanslaget, av vilket anslag visst belopp beräknats för oförutsedda utgifter. På grund av vad sålunda anförts hemställde direktionen, att Kungl. Maj:t måtte medgiva, att av omfördälda anslag till utrustning måtte få bestridas arvode till ett särskilt biträde vid utrustningen av sjukhuset med 1,000 kronor för månad. Genom beslut den 23 december 1937 medgav Kungl. Maj:t med anledning härav, att av den i anslagsstaten för sjukhuset uppförda delposten till grundavlönningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal finge under tiden den 1 januari—den 30 juni 1938 utgå arvode till ett särskilt biträde vid planläggningen av sjukhusets förvaltning och sjukhusorganisationen i övrigt med högst 1,000 kronor för månad, å vilket arvode dyrtidstillägg icke skulle utgå.

Ifrågavarande expert och särskilda biträde kunna sägas i vissa hänseenden fullgöra samma uppgifter, som avses skola tillkomma sysslomannen. Det faller sig svårt att nu avgöra, om eller i vad mån behovet av nämnda befattningshavare kvarstår efter inrättandet av sysslomannatjänsten. Försiktigheten synes bjuda att jämväl för nästa budgetår under avlöningsanslaget beräkna medel för den ur anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, avlönade experten. Jag förutsätter emellertid, att direktionen undersöker, om det är möjligt att i sinom tid å sysslomannen helt eller delvis överlåta de uppgifter, som nu ankomma på experten. Vad nu anförts har avseende jämväl på det särskilda biträde, som anstälts för första halvåret 1938. Om detta biträde jämväl i fortsättningen under någon tid framåt skulle befinnas behövt, läser det ankomma på Kungl. Maj:t att med-

dela föreskrifter rörande anvisande av medel för ändamålet ur förevarande avlöningsanslag.

Enligt vad jag inhämtat, är det meningen, att innehavaren av den av direktionen begärda föreståndarinnebefattningen skall utöva förmanskap över bland annat de föreståndarinnor i lönegraden B 11, som redan finnas anställda vid karolinska sjukhuset. Ehuru med tanke på karolinska sjukhusets storleksordning och egenskap av rikssjukhus det kan synas tvivelaktigt, om icke föreståndarinnebefattningen i enlighet med direktionens förslag bör förbindas med lön enligt lönegraden B 14, anser jag mig dock med hänsyn till vad statskontoret anfört icke böra ifrågasätta högre placering av nämnda befattning än lönegraden B 12. Ävenledes vill jag ansluta mig till statskontorets uppfattning om att befattningshavaren i fråga lämpligen bör benämnas första föreståndarinna.

Mot förslaget att inrätta en befattning som bokhållare i lönegraden B 15 har jag intet att erinra.

Vid oförändrade personalförhållanden skulle anslagsposten till *avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat* för nästa budgetår höjas med 38,000 kronor till 152,000 kronor, på grund av att posten för innevarande budgetår beräknats endast för tre fjärdedels budgetår. Till följd av de av mig tillstyrkta personalökningarna bör posten höjas med ytterligare 9,500 kronor till förslagsvis *161,500 kronor*.

Ur en särskild anslagspost till *avlöning till tjänstemän å extra stat* å i runt tal förslagsvis *8,000 kronor* bör bestridas lön till sysslomannen.

Anslagsposten till *arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t*, bör vid oförändrade förhållanden för nästa budgetår av nyss antytt skäl uppräknas med 1,730 kronor till 29,300 kronor. Sjukhusdirektionens förslag om anvisande av 500 kronor till arvode åt personalläkare, om höjning av sekreterararvodet med 400 kronor till 2,400 kronor och om anvisande av anslagsmedel till vikariatsersättningar m. m. vill jag emellertid biträda. Sistnämnda anslagsmedel torde dock kunna begränsas till 500 kronor. Under anslagsposten bör alltså uppföras dels en delpost å $(29,300 + 500 + 400 =)$ *30,200 kronor* till grundbelopp, dels ock en delpost å förslagsvis *500 kronor* till vikariatsersättningar m. m. Å omförmälda arvoden bör dyrtidstillägg icke utgå.

Den under anslagsposten till *avlöningar till övrig icke-ordinarie personal* uppförda delposten till *grundavlöningar m. m.* skulle vid i övrigt oförändrade förhållanden för nästa budgetår av skäl, som i det föregående angivits, höjas med 56,500 kronor till förslagsvis 250,000 kronor och den under samma anslagspost uppförda delposten till *avlöningsförhöjningar m. m.* med 3,700 kronor till *15,000 kronor*. På av sjukhusdirektionen anförda skäl torde emellertid förstnämnda delpost böra höjas med ytterligare $(7,416 + 5,000 + 9,900 + 900 =)$ *23,216 kronor* till i runt tal förslagsvis *273,200 kronor*.

Anslagsposten till *särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän* bör uppräknas med 8,470 kronor till 34,000 kronor.

Förevarande anslag bör alltså för nästa budgetår bestämmas till $(161,500 + 8,000 + 30,200 + 500 + 15,000 + 273,200 + 34,000 =) 522,400$ kronor, innebärande en anslagshöjning med $(522,900 - 371,900 =) 150,500$ kronor, varav 108,400 kronor kunna sägas vara av rent automatisk karaktär.

2. Anslag till omkostnader.

Nuvarande förhållanden. Det under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Omkostnader utgår nu med 253,000 kronor. Anslaget, som av förut angivna skäl är beräknat till ett belopp, som motsvarar utgifterna för tre fjärdedels budgetår, disponeras jämlikt en å sid. 414 i statsliggaren för budgetåret 1937/38 införd omkostnadsstat.

Sjukhusdirektionens anslagsberäkningar för budgetåret 1938/39. Direktionen för karolinska sjukhuset har hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår bestämmas till 368,000 kronor.

Direktionen har föreslagit, att delposten till reseersättningar måtte höjas från 500 till 1,500 kronor. Samtidigt har direktionen anhållit om bemyndigande att ur nämnda delpost utbetala reseersättningar och traktamenten dels åt sådan statsanställd personal från annan ort än Stockholm, som direktionen kunde bli nödgad förordna att uppehålla sysslomans-, bokhållar- eller kassörstjänst, dels ock åt personal, som på direktionens anmodan fullgjorde uppdrag å annan ort än Stockholm. Det hade nämligen visat sig förenat med stora svårigheter att vid sjukdomsfall eller annan ledighet anskaffa fullt kompetent vikarie för viss kontorspersonal. Under innevarande budgetår hade direktionen måst förordna vikarie från statligt sjukhus utom Stockholm. Det vore av vikt, att vikarien ej behövde vidkännas extra kostnader för att kunna mottaga ett sådant förordnande. Vidare funne direktionen önskvärt att kunna utsända expert, syssloman eller annan befattningshavare för att å annan ort bevaka sjukhusets intressen beträffande leveranser eller för att göra undersökning, som vore av värde för organisationen av sjukhuset.

I omkostnadsstaten under rubriken Konung Gustaf V:s jubileumsklinik hade för innevarande budgetår upptagits de belopp, som erfordrats för tiden den 1 oktober 1937—den 30 juni 1938. I det följande hade motsvarande belopp beräknats för helt budgetår. Vidare hade beträffande utgifter för värme, lyse och vatten hänsyn tagits till att forskningsavdelningarna vid jubileumskliniken under innevarande budgetår beräknades kunna taga nybyggnaderna å Norrbackaområdet i bruk. Till prisstegringar, som inträtt, sedan föregående anslagsberäkningar gjordes, hade även i viss utsträckning hänsyn tagits.

I övrigt hänvisades till en detaljerad specifikation av de olika posterna, som lämnats i bilaga till direktionens skrivelse.

Direktionens förslag till omkostnadsstat för budgetåret 1938/39 hade följande utseende:

Omkostnadsstat.

I. Direktionen.

1. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	kronor	1,500	
2. <i>Expenser</i>	»	1,500	kronor 3,000

II. Konung Gustaf V:s jubileumsklinik.

1. <i>Expenser, förslagsvis</i>	kronor	50,000	
2. <i>Övriga utgifter:</i>			
a. Inventariers underhåll och komplettering	kronor	29,000	
b. Tvätt och renhållning, <i>förslagsvis</i> »		32,000	
c. Kosthåll, <i>förslagsvis</i> . . . . . »		85,000	
d. Läkemedel, <i>förslagsvis</i> . . . . . »		29,000	
e. Förbrukningsartiklar m. m. för sjukvården, <i>förslagsvis</i> . . . . . »		124,000	
f. <i>Diverse utgifter</i> . . . . . »		16,000	» 315,000
			<u>Summa kronor 368,000.</u>

Departementschefen. I sin framställning rörande anslag till förevarande ändamål för innevarande budgetår äskade direktionen till bestridande av de utgifter, vilka gäldas av den för sjukhuset sedermera fastställda omkostnadsstaten, ett belopp av 336,260 kronor för helt budgetår och 252,445 kronor för tiden den 1 oktober 1937—den 30 juni 1938. Eftersom sjukhuset beräknades träda i verksamhet först den 1 oktober 1937 anvisades för budgetåret 1937/38 till omkostnader ett förslagsanslag av i runt tal 253,000 kronor. Av det belopp, som direktionen äskat för budgetåret 1938/39, synes med hänsyn härtill (336,260 — 253,000 =) omkring 83,000 kronor betingas av att anslag nu måste beräknas för helt budgetår, och återstoden — (368,000 — 336,260 =) i runt tal 32,000 kronor — av förutnämnda höjning utav anslagsmedlen till reseersättningar, av prisstegringar m. m.

Jag finner mig böra föreslå, att anslaget för nästa budgetår bestämes till avrundat 365,000 kronor, innebärande en anslagshöjning av 112,000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid fastställa omkostnadsstat.

3. Anslag till utrustning.

Tidigare utredningar m. m. I sin framställning om anslag till karolinska sjukhuset för innevarande budgetår äskade direktionen till avslutande av radiumhemmets utrustning ett anslagsbelopp av 201,000 kronor. Direktionen förklarade sig icke hava ännu medhunnit någon full-

ständig beräkning av utrustningskostnaderna för de övriga under byggnad varande klinikerna, vilka beräknades bliva färdiga att tagas i bruk under år 1939, och hade följaktligen ej kunnat träffa uppgörelser med Stockholms stad och Stockholms läns landsting om bidrag till utrustningskostnaderna för de vårdplatser, som staden och länet enligt gällande avtal skulle disponera. Verkställda preliminära kalkyler gäve vid handen, att utrustningskostnaderna för dessa delar av sjukhuset icke kunde förväntas understiga 4,500,000 kronor. För budgetåret 1937/38 äskade direktionen ett anslag av 2,500,000 kronor, däri inräknat jämväl förutnämnda belopp å 201,000 kronor till avslutande av radiumhemmets utrustning.

I sitt i ärendet avgivna utlåtande erinrade statskontoret, att utrustningskostnaderna för karolinska sjukhuset — fränsett radiumhemmet — år 1930 beräknats till 2,900,000 kronor.

Vid anmälan av frågan i propositionen nr 272/1937 anförde jag bland annat följande:

Även om en del av den i jämförelse med 1930 års kalkyler betydande ökningen av de beräknade kostnaderna för utrustning av andra delar av karolinska sjukhuset än radiumhemmet torde kunna tillskrivas de under senare år inträdda ändrade prisförhållandena, kunde jag i likhet med statskontoret ej undgå att finna kostnadsökningen anmärkningsvärt stor. Jag förutsatte, att direktionen läte sig angeläget vara att pröva alla möjligheter till ett förbilligande av nämnda kostnader utan att dock eftersätta de fordringar på utrustningen, som måste ställas vid ett sjukhus av karolinska sjukhusets kvalitet. Jag ansåg mig böra föreslå, att det av direktionen för nästa budgetår äskade utrustningsanslaget, sammanlagt 2,500,000 kronor, i sin helhet anvisades men utginge härvid från att det anslag, som borde för ändamålet anvisas för budgetåret 1938/39, ej behövde bli så stort som direktionen syntes hava tänkt sig.

I skrivelse nr 465/1937 ifrågasatte riksdagen, huruvida kostnadsökningen i sin helhet vore att hänföra till prisstegringar och oförutsedda omständigheter i övrigt samt underströk mitt uttalande rörande nödvändigheten att pröva alla möjligheter till förbilligande av nämnda kostnader. Riksdagen hade dock icke velat motsätta sig, att det av Kungl. Maj:t för budgetåret 1937/38 begärda anslaget å 2,500,000 kronor anvisades för ändamålet.

Sjukhusdirektionens anslagsberäkningar för budgetåret 1938/39. Direktionen har hemställt, att för ändamålet måtte för budgetåret 1938/39 anvisas ett reservationsanslag av 1,477,900 kronor.

Stockholms stad och Stockholms läns landsting, som förutom platser å radiumhemmet skulle disponera 285 respektive 105 vårdplatser å sjukhuset, skulle enligt gällande avtal bidraga till kostnaden för utrustning av dessa platser med belopp, motsvarande verkliga utrustningskostna-

den, dock högst det belopp, staden respektive landstinget skulle behöva vidkännas för utrustning vid eget nyuppfört, på flera specialavdelningar uppdelat sjukhus. Direktionen hade låtit upprätta förslag till plan för utrustning, slutande på ett totalbelopp av 5,957,000 kronor, vilket förslag bifogades direktionens skrivelse.

Detta belopp överstege tidigare verkställda preliminära kalkyler. På grund av sjukvårdsteknikens utveckling, ävensom starka förhöjningar av priserna med anledning av högkonjunktur, vore tidigare gjord prisberäkning icke tillfyllest.

Beträffande fordringarna å utrustningen, kunde hänvisas till bland annat sängarna, vilka numera måste förses med hjul i stället för att tidigare sängvagnar använts, varjämte sängarna även i övrigt förbättrats i konstruktivt hänseende, vilket allt fördyrade sängarna med omkring 30 procent, ävensom de förbättrade nattborden, som med tillhörande sängbord finge beräknas hava blivit minst 50 procent dyrare än tidigare använda bord. Övriga utrustningsartiklar, särskilt instrumentarier, röntgen m. m., hade i kvalitet stigit betydligt. Direktionen ansåge, att man kunde beräkna kostnader för förbättringar i genomsnitt till omkring 20 procent.

Under år 1937 hade starka prisstegringar inträtt. Som exempel härpå kunde anföras, att prishöjningarna å möbler för närvarande kunde beräknas till omkring 30 procent, å järnsängar till omkring 25 procent, å madrasser till omkring 70 procent på grund av tagelprisernas höjning, å samtliga vävnader till omkring 20 procent samt å material av rostfritt stål till över 100 procent. Likaså hade priset på röntgenutrustningar och instrumentarier under senaste år höjts med 20—25 procent. Direktionen ansåge därför, att en prishöjning på grund av högkonjunktturen av minst 30 procent borde beräknas. Visserligen hade på allra sista tiden vissa prissänkningar inträtt, men det torde icke vara möjligt att förutse, hur prisläget komme att ställa sig i det ögonblick, då upphandlingen skulle äga rum. Då ovisshet beträffande prisläget gjorde sig gällande och de fordringar, som numera ställdes på en modern sjukhusutrustning alltjämt stegrades, ansåge direktionen, att hänsyn härtill borde tagas vid beräkandet av utrustningskostnaden. Då det allra mesta av utrustningen måste upphandlas under år 1938, torde man, som utsikterna nu vore, icke våga räkna med någon sänkning av priserna. Direktionen komme givetvis att under upphandlingen iakttaga alla möjligheter till prissänkningar.

Vid överläggningar med representanter för stadens och landstingets vederbörande myndigheter hade man enats därom, att vid bestämmandet av stadens och landstingets utrustningsbidrag vissa kostnader borde avräknas från omfördälda belopp, 5,957,000 kronor, nämligen dels kostnader för undervisnings- och forskningsändamål, vilka staden och landstinget icke skulle tillgodose vid egen anstalt, dels merkostnaden för utrustning av enskilda vårdplatser (100 platser), dels ock de besparingar, som möjligen kunde uppkomma vid upphandlingen av utrustningsmaterielen m. m.

Utrustningskostnaderna för undervisning och forskning hade beräknats till 1,489,250 kronor, merkostnaden för utrustning av enskilda vårdplatser till 30,000 kronor.

Utän att för närvarande taga hänsyn till de eventuella ändringar vid

avräkningen, som kunde uppstå genom prisfluktuationer, skulle, sedan de övriga reduktionerna verkstälts, det återstående beloppet utgöra 4,437,750 kronor, motsvarande i runt tal 5,590 kronor för vårdplats.

Då staden enligt avtal skulle disponera 285 och landstinget 105 platser, skulle stadens och landstingets bidrag uppgå till 1,593,150 kronor respektive 586,950 kronor.

Definitivt besked rörande bidragens storlek kunde väntas från stadens myndigheter i början av februari och från länets i slutet av januari.

Enligt ovan gjorda beräkningar skulle statens eget bidrag uppgå till 3,776,900 kronor. Då härav för innevarande budgetår anvisats 2,299,000 kronor, uppginge anslagsbehovet för budgetåret 1938/39 till 1,477,900 kronor.

Myndigheternas utlåtanden. *Medicinalstyrelsen*, som förklarat sig icke hava varit i tillfälle att utföra en mer ingående granskning av det vid direktionens skrivelse fogade synnerligen vidlyftiga förslaget till inventarieutrustning för karolinska sjukhuset, har anfört, att bedömandet av nämnda förslag också i hög grad försvårades av bristen på jämförelsematerial.

Någon fullständig utrustning av ett nytt sjukhus av ifrågavarande storlek hade icke förekommit under de senaste åren. För ett mindre, odelat lasarett, som nu vore under uppförande — Hässleholms lasarett om 100 vårdplatser — kunde utrustningskostnaderna enligt erhållet meddelande beräknas till omkring 2,800 kronor per vårdplats, vilket belopp avsevärt understeg den kostnad av 5,590 kronor per vårdplats, som beräknats för karolinska sjukhuset. Emellertid måste beaktas, att sistnämnda sjukhus av flera olika anledningar icke vore jämförbart med ett odelat lasarett.

Statskontoret har — under erinran om de tidigare utförda kostnadsberäkningarna och om vad enligt det föregående förekom vid 1937 års riksdag — framhållit, att det nu beräknade beloppet överstege det år 1930 beräknade med mer än 100 procent. Givet vore, att en dylik kostnadsökning icke kunde motiveras enbart med prisstegringar och oförutsedda kostnader, utan måste, sedan beslut fattades om lasarettets inrättande, helt andra krav hava uppkommit på utrustningens fullständighet och tekniska kvalitet. Statskontoret ägde icke erforderliga förutsättningar att bedöma, vilka möjligheter kunde förefinnas att förbilliga den nu beräknade utrustningen utan att utrustningens kvalitet eftersattes. Ämbetsverket föreställde sig emellertid, att besparingar måste vara möjliga, även om tillbörlig hänsyn toges till sedan föregående år inträffade prisstegringar. Det syntes därför kunna ifrågasättas, om icke direktionen borde anmodas inkomma med nytt förslag till inventarieutrustning för sjukhuset, förslagsvis slutande på ett belopp, icke överstigande 5 miljoner kronor.

Departementschefen. På grund av de ogynnsamma prisförhållandena bör enligt min mening för karolinska sjukhuset för närvarande anskaf-

fas allenast sådan utrustning, som kan betecknas såsom oundgängligen erforderlig. Det torde ej vara uteslutet att väsentligt reducera eller skjuta på framtiden exempelvis en del av de, som det vill förefalla, mycket höga kostnaderna för på undervisning och forskning belöpande utrustning. Med hänsyn till vad nu anförts och med anledning av 1937 års riksdags uttalande i ämnet vill jag föreslå, att för budgetåret 1938/39 till förevarande ändamål anvisas ett reservationsanslag av endast 1,175,000 kronor, innebärande en sänkning med 302,900 kronor av det av direktionen begärda beloppet. Härmed har jag icke tagit definitiv ställning till frågan, huruvida ytterligare anslag böra framdeles för ändamålet anvisas. Jag utgår emellertid från att direktionen söker anpassa utrustningen efter den anslagsram, som sålunda av mig angivits.

II. Serafimerlasarettet.

1. Anslag till avlöningar.

Nuvarande förhållanden. Till Universitetssjukhus: Serafimerlasarettet: Avlöningar har för budgetåret 1937/38 anvisats ett förslagsanslag av 1,137,100 kronor. Den av 1937 års riksdag för lasarettet godkända personalförteckningen och avlöningsstaten finnas införda å sid 415 ff. i statsliggaren för nämnda budgetår.

Sjukhusdirektionens anslagsberäkningar för budgetåret 1938/39. *Direktionen* har hemställt, att anslaget måtte för budgetåret 1938/39 bestämmas till 1,265,000 kronor.

Beträffande nedannämnda poster i avlöningsstaten har direktionen yttrat följande:

Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat. För budgetåret 1938/39 hade direktionen funnit erforderligt att föreslå en ökning av antalet sjuksköterskor med fyra, nämligen en laboratoriesköterska å medicinska polikliniken, en sköterska vid elektrokardiografiska laboratoriet, en operationssköterska vid oftalmologiska kliniken samt en sköterska som biträde åt inspektionssköterskan.

Beträffande skötersketjänsten å medicinska polikliniken hade *professorn Jacobæus* anfört följande:

Ifrågavarande poliklinik hade från att hava varit en undervisningspoliklinik blivit en av allmänheten högt skattad välfärdsinrättning, som söktes av för varje år allt större skaror. I samband med lasarettets ombyggnad beaktades också detta, och polikliniken utrustades med en dyrbar röntgen-, sterilitets- och diatermianläggning samt ett laboratorium för att möta allmänhetens berättigade krav på en tidsenlig undersökning och behandling. Härvid uppstod ett ökat behov av personal,

vilket resulterat i anställandet av flera läkare och ett sköterskebiträde. Kvar stode behovet av en laboratoriesköterska.

Hittills hade laborationerna utförts av medicine kandidater under deras senare tre tjänstgöringsmånader i medicin. Samtidigt hade två kandidater tjänstgjort sammanlagt i endast 6 dagar. Varje vecka hade alltså ombyte av laboranter skett. Dessa laboranter hade fått utföra samtliga förekommande undersökningar och på grund av arbetets natur hade ingen direkt kontroll kunnat utövas. På laboratoriet tjänstgjorde alltså ständigt ny, oerfaren arbetskraft, under ogynnsamma lokala förhållanden och i ett ständigt jäktat arbete. Resultatet måste bliva mycket otillfredsställande och hade också visat sig så.

Härtill komme, att *polikliniken tidvis saknade all personal på laboratoriet* med undantag för ett sjuksköterskebiträde, avsett för diskning och dylikt. De tjänstgörande kandidaterna hade nämligen skyldighet att i första hand bevista sina föreläsningar. Laboratoriet kunde således ej användas under den brådaste polikliniktiden på grund av att laboratoriepersonal saknades. Likaså saknade lasarettet tillgång till de studerandes arbetskraft under sommarferierna. Under sommaren kunde vid medicinska polikliniken laborationer endast utföras i mån av tillgång till frivilliga assistenter.

Under de senare åren hade laboratorieundersökningar blivit allt nödvändigare för ett tidsenligt diagnostiskt arbete. Lasarettets specialpolikliniker vände sig allt oftare till den medicinska poliklinikens laboratorium med begäran om undersökningar. Dessutom vårdades vid medicinska polikliniken tre grupper av sjuka, där laboratorieundersökningen spelade en synnerligen framträdande roll: lungtuberkulos, anemier (perniciös anemi) samt sockersjuka. Genom ett rätt utnyttjande av poliklinikens laboratorium skulle i många fall intagning på sjukhuset för utredning ej behöva tillgripas till bättnad för såväl den enskilda som det allmänna.

Beträffande behovet av en särskild för de elektrokardiografiska undersökningarna m. m. avsedd sköterska hade *professor Jacobæus* anfört följande:

Sedan år 1920 i och med införandet av elektrokardiografen såsom specialundersökning vid hjärtsjukdomar hade å lasarettet ett särskilt laboratorium för dessa undersökningar inrättats och en betydande apparatur där inmonterats. Till en början vore dessa undersökningars antal blygsamt, endast några hundra om året, varför föreståndaren å detta laboratorium vore i stånd att utföra dessa undersökningar med hjälp av ett kvinnligt biträde, som var anställt å kliniska laboratoriet och elektrokardiografiska laboratoriet gemensamt. Emedan arbetet å det kliniska laboratoriet krävt fullständigt övertagande av detta biträde sedan den 1 januari 1937, saknades för närvarande all assistens å det elektrokardiografiska laboratoriet. Diagnostiken och vården av de av hjärtsjukdomar lidande hade under de senaste åren i hög grad gått framåt, och numera kunde man knappast underlåta, att å denna grupp utföra de specialundersökningar, som utfördes å det elektrokardiografiska laboratoriet. De undersökningar, som här komme i fråga, vore tagandet av vanliga elektrokardiogram, elektrokardiogram tagna från hjärtprojektioner å bröstkorgen, hjärttonsregistreringar, pulsregistreringar, blodtrycksregistreringar, hjärtfunktionsprov jämte andra fysiolo-

giska undersökningar av blodströmmen såsom hjärtats minutvolym, blodgasernas förhållanden m. m. Under det senaste året hade tagits mellan 3,000—4,000 vanliga elektrokardiogram och omkring 500 hjärtfunktionsprov, alla andra tidsödade, mindre ofta förekommande specialundersökningar undantagna. Arbetet å laboratoriet hade sålunda mångdubblats. Allt detta arbete hade varit omöjligt att utföra, om icke privatanställd personal och frivillig assistens av amanuenser anlåtats. Sedan över ett år hade föreståndaren varit nödgad hava en kvinnlig, på privat väg avlönad assistent anställd å laboratoriet. Betydelsen av laboratoriets verksamhet framginge bland annat av att det i hög grad dagligen anlätades av de båda medicinska klinikerna, medicinska polikliniken, kirurgiska kliniken, neurokirurgiska kliniken samt neurologiska kliniken och polikliniken.

Till stöd för behovet av en sköterska vid oftalmologiska kliniken hade klinikens överläkare, *professorn Nordenson* anfört följande:

Avdelningen saknade i motsats till lasarettets övriga avdelningar tekniskt biträde och skrivbiträde och tjänsten som sköterska å operationsavdelningen bestredes av en avdelningssköterska vid den ena sjukvårdsavdelningen. En ändring i detta förhållande vore avsedd att vidtagas vid avdelningens överflyttande till karolinska sjukhuset, men förhållandena krävde, att redan innan dess en utökning av personalen i detta avseende vidtoges.

Mest trängande vore behovet av en särskild operationssköterska. Den nuvarande sköterskan hade att bestrida vården å en allmän avdelning om 24 sängar, en enskild avdelning om 5 platser samt tjänsten å operationsavdelningen med omkring 700 operationer om året. Om man betänkte, att arbetsuppgiften för sköterskorna å de nya avdelningarna å karolinska sjukhuset omfattade vård av en avdelning om 25 sängar, insåges lätt, att den ifrågavarande arbetsbördan vore alltför stor och att en uppdelning av densamma vore nödvändig.

Till detta ändamål torde en särskild operationssköterska böra anställas, även om full sysselsättning med operationsarbetet ej torde kunna beredas henne.

Även av skrivbiträde funnes stort behov, men med anställande av ett sådant kunde tills vidare anstå, under förutsättning, att vid den nya operationssköterskans anställande föreskreves skyldighet för henne att i mån av ledig tid verkställa renskrivningsarbete å avdelningen.

Med hänsyn till den stora arbetsbörda, som åvilade inspektionssköterskan funne direktionen det nödvändigt, att en sköterska anställdes, vilken kunde övertaga en del av inspektionssköterskans arbetsuppgifter. Det hade dessutom visat sig svårt att få en kompetent vikarie under inspektionssköterskans semesterar, fridagar eller vid sjukdomsfall.

På grund av vad sålunda anförts hade direktionen ansett sig böra räkna med anställande av ytterligare fyra sjuksköterskor i lönegraden B 7. Detta medförde en ökning av anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat med 12,576 kronor.

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t. Uti delposten till Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t: Grundbelopp inginge nu 3,400 kronor, avsedda såsom *ersättning åt biträdande läkaren J. P. Strömbeck* för mistad andel i avgifter vid polikliniken — 425 kronor per månad under högst åtta

tjänstgöringsmånader. Då Strömbeck under budgetåret 1937/38 möjligen ej komme att till fullo kunna utnyttja det av Kungl. Maj:t den 30 juni 1937 lämnade medgivandet till här ifrågavarande ersättning, torde möjlighet till sådant utnyttjande böra beredas även under de två månader av budgetåret 1938/39, som hans nuvarande förordnande löpte. Skillnaden mellan därför beräknat belopp 850 kronor och i stat för innevarande budgetår beräknade 3,400 kronor utgjorde 2,550 kronor. Sålunda borde för budgetåret 1938/39 för ifrågavarande ändamål beräknas 850 kronor, vilket medförde en minskning i delposten till grundbelopp med 2,550 kronor.

Direktören vid serafimerlasarettet åtnjöte arvode av 300 kronor för år samt dessutom, därest han icke åtnjöte fri bostad, 7,500 kronor för år i hyresersättning. Direktionen, som anbefallts att, med beaktande av vad departementschefen i ämnet anfört till statsrådsprotokollet för den 5 mars 1937 (propositionen nr 272/1937), inkomma med förslag till de jämkningar i fråga om arvode och tjänstebostadsersättning åt lasarettets direktör, som kunde finnas påkallade, hade icke funnit sig böra föreslå någon minskning i det sammanlagda beloppet av till direktören nu utgående arvode och ersättning för tjänstebostad. Direktionen hade vid övervägande av jämkning mellan arvodet och tjänstebostadsersättning stannat vid att föreslå den sistnämnda till 6,000 kronor och arvodet till 1,800 kronor. Direktionen ville härvid erinra, att statskontoret i utlåtande den 5 juni 1931 funnit en ersättning av 6,000 kronor för tjänstebostaden vara tillfyllest.

I samband med frågan om arvode till direktör för lasarettet hade direktionen övervägt frågan om semester för honom. Direktören ägde i egenskap av överläkare åtnjuta semester under 60 dagar årligen. Det syntes direktionen rimligt att han under samma tid tillerkändes semester i egenskap av direktör och att arvode till vikarien fastställdes. Detta syntes med hänsyn till att vikarien icke kunde komma i åtnjutande av tjänstebostad böra sättas högre än det ovan föreslagna arvodet till direktören. Direktionen föresloge vikariatsarvodet under semester för direktören till 500 kronor per månad, medförande en ökning av delposten till vikariatsersättningar med 1,000 kronor.

Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal. Genom beslut den 10 september 1937 hade Kungl. Maj:t medgivit, att delposten till Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal: Grundavlöningar m. m. finge under budgetåret 1937/38 i syfte att bereda viss sjukvårds- och ekonomipersonal, vilken avlönades enligt av direktionen fastställd löneplan, *lönetyllägg*, motsvarande provisoriskt dyrortstillägg och provisorisk avlöningsförstärkning, överskridas med högst 66,100 kronor. För ifrågavarande ändamål beräknades för budgetåret 1938/39 omkring 65,200 kronor, med vilket belopp nämnda delpost sålunda borde ökas.

I gällande *avtal med Sophiahemmet* vore stadgat, att karolinska sjukhuset skulle till Sophiahemmet erlagga en avgift per tjänstgöringsmånad vid sjukhuset, beräknad för varje provsyster till 50 kronor och för varje elev (dock ej s. k. provelev) 25 kronor. Enligt hittills gällande avtal med Sophiahemmet beträffande serafimerlasarettet hade avgift erlagts endast för provsköterskor, i vissa fall 600 och i andra fall 400 kronor per år för varje provsköterska. Styrelsen för Sophiahemmet hade hos direktionen gjort framställning om jämkningar i sistnämnda avtal. I

förevarande anslagspost torde med anledning därav böra beräknas medel för bestridande av avgifter respektive höjda avgifter till Sophiahemmet för elever och provsköterskor. För nämnda ändamål hade beräknats förslagsvis 18,000 kronor.

Till avlöning åt personal, som komme att anställas på grund av medicinalstyrelsens anvisningar om *arbetstiden för sjukvårdspersonalen* samt till reglering — i mindre omfattning — av *arbetstiden för viss ekonomipersonal*, beräknades i förevarande anslagspost för budgetåret 1937/38 i runt tal 75,000 kronor. De för ifrågavarande regleringar erforderliga planerna — vid vilkas uppgörande möjligheter till minskning av personalbehovet genom rationalisering skulle övervägas — hade ännu ej hunnit färdigställas. En preliminär plan för en stor kirurgisk avdelning syntes emellertid visa, att någon minskning i anslagsbehovet icke kunde väntas, utan snarare att behovet bleve större än det tidigare beräknade (75,000 kronor). Det borde i detta sammanhang framhållas, att i medicinalstyrelsens anvisningar uttalades, att det »bör tillses att ett tillräckligt stort antal av denna personal besitter de kvalifikationer, som fordras för utförandet av det egentliga sjukvårdsarbetet. Vid varje sjukhus bör det därför för såväl vård- som specialavdelningarnas behov finnas erforderligt antal biträdande sjuksköterskor, vanligen kallade assistentsköterskor.» Vad som indirekt kunde vinnas genom att dagarbetet skulle börja senare, torde därför komma att mer än uppvägas genom den större kostnaden för högre kvalificerad personal. Direktionen beräknade för ifrågavarande ändamål inalles 100,000 kronor, innebärande sålunda en ökning av 25,000 kronor.

För att kunna ordna transporten av patienter till och från röntgenavdelningen på ett tillfredsställande sätt erfordrades anställande av *ytterligare en sjukbärare*. Härför beräknades en kostnadsökning av i runt tal 2,000 kronor.

Till *vikariatsersättningar under semester m. m. för icke-ordinarie personal samt till kostnader för extra personal* beräknades i propositionen nr 272/1937 för budgetåret 1937/38 40,000 kronor (direktionen hade beräknat 44,314 kronor). För motsvarande ändamål beräknades för budgetåret 1938/39 förslagsvis 51,000 kronor, innebärande sålunda en ökning av 11,000 kronor (6,700 kronor gentemot direktionens beräkning föregående år). Ifrågavarande ökning redovisades gentemot direktionens beräkningar för 1937/38 med cirka 1,950 kronor och 1,400 kronor på vikariatsersättning under semester för respektive underläkare och annan ur anslagsposten avlönad icke-ordinarie personal samt med 3,350 kronor för extra personal.

Beträffande det antal extra ordinarie tjänster, som för budgetåret 1938/39 skulle maximeras av Kungl. Maj:t, föresloge direktionen den ändring gentemot vad som gällde för innevarande budgetår, att antalet assistentsköterskor i lönegraden e. o. 5 ökades med 5 till 50 samt antalet sjukbärare och gårdskarlar i lönegraden e. o. 4 med 2 till 9.

Vad direktionen sålunda föreslagit, medförde en ökning av delposten till grundavlönningar med $(65,200 + 18,000 + 25,000 + 2,000 + 11,000 =)$ 121,200 kronor.

För delposten till avlöningsförhöjningar m. m. beräknades en ökning av 7,000 kronor, vilken ökning föranleddes av beräknat större antal sjukdagar för icke-ordinarie personal, grundat på förhållandena

under budgetåret 1936/37, och den ökning i antalet befattningshavare, som komme att äga rum i anledning av medicinalstyrelsens anvisningar om arbetstiden m. m.

Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän. Delposten till *provisoriskt dyrortstillägg* beräknade direktionen för budgetåret 1938/39 till 54,400 kronor, innebärande en minskning med 15,690 kronor. Direktionen erinrar, att direktionen för innevarande budgetår i förevarande anslagspost inräknat provisoriskt dyrortstillägg åt personal, som föreslagits skola åtnjuta avlöning enligt den särskilda löneplanen U, samt att lönetillägg, motsvarande berörda särskilda förmån, nu inräknats i delposten till grundavlöningar, varemot i förevarande anslagspost nu inberäknats provisoriskt dyrortstillägg även för de ovan föreslagna nya tjänsterna samt ett antal nya tjänster (24 assistentsköterskor och 1 sjukbärare), som preliminärt beräknats komma att inrättas för genomförande av den ovanberörda arbetstidsregleringen.

Delposten till *kompensation åt vissa befattningshavare för minskning av den behållna inkomsten vid familjepensioneringens genomförande* beräknade direktionen till 6,600 kronor, innebärande en ökning gentemot staten för 1937/38 av 4,100 kronor. Anslagsposten motsvarade familjepensionsavdrag för det i sistberörda stat maximerade antalet extra ordinarie befattningshavare med tillägg för 4 assistentsköterskor och 2 sjukbärare.

Delposten till *personliga lönetillägg* syntes böra upptagas med oförändrat belopp, 15,000 kronor.

Från direktionen har jag låtit införskaffa följande kompletterande uppgifter beträffande vissa av de utav direktionen framställda förslagen:

Enligt gällande *avtal med Sophiahemmet* betalade serafimerlasarettet till Sophiahemmet 600 kronor och i vissa fall 400 kronor för varje provsköterska per år. För närvarande tjänstgjorde 20 provsköterskor på lasarettet och för 6 av dessa (2 å operationsavdelning, 2 å kirurgiska polikliniken, 1 å ögonpolikliniken och 1 å öronpolikliniken), utginge ersättning med 600 kronor per år. Återstående 14 provsköterskor tjänstgjorde på vårdavdelningar, och ersättningen utginge med 400 kronor per år och provsyster. Antalet elever utginge till 49, och för dessa utginge för närvarande ej någon ersättning till Sophiahemmet. Såväl provsköterskor som elever åtnjöt fritt vivre under tjänstgöringen på lasarettet.

Ersättningen till Sophiahemmet utginge sålunda för närvarande med följande belopp:

6 provsköterskor à 600 kronor	..... kronor	3,600
14 » » 400 »	..... »	5,600
	Summa kronor	9,200

I skrivelse den 15 oktober 1937 hade Sophiahemmets styrelse gjort framställning om jämkningar i avtalet. Sophiahemmet önskade samma villkor, som avtalats för karolinska sjukhuset. Enligt sistnämnda avtal skulle karolinska sjukhuset ersätta Sophiahemmet med 50 kronor per tjänstgöringsmånad för varje provsköterska och 25 kronor för varje elev, dock ej s. k. provelev. Därjämte skulle vederbörande åtnjuta fritt vivre.

Vid tillämpning av dessa villkor på serafimerlasarettet skulle ersättningen till Sophiahemmet utgå med följande belopp:

20 provsköterskor à 600 kronor	kronor 12,000
49 elever . . . . . » 300 » . . . . . »	14,700
	Summa kronor 26,700.

Utgiftsökningen vid nuvarande antal provsköterskor och elever beräknades sålunda till (26,700—9,200=) 17,500 kronor, avrundad uppåt till 18,000 kronor. Så länge elevantalet icke överstege det nuvarande, kunde elevernas arbetskraft tillfullo utnyttjas. Den arbetskraft, dessa elever representerade, vore oundgänglig för sjukvården och dessutom synnerligen billig. Vid de förhandlingar, som förts mellan representanter för direktionen och Sophiahemmet, hade man enats om skäligheten av de från Sophiahemmet framställda önskemålen. Direktionen hade emellertid i avvaktan på beviljandet av erforderligt anslag ännu ej fattat beslut i fråga om jämkningen i antalet.

Direktionen hade föreslagit, att det antal *extra ordinarie tjänster*, som skulle maximeras av Kungl. Maj:t, skulle ökas med 5 assistentsköterskor till 50 och med 2 sjukbärare till 9. Ökningen av antalet assistentsköterskor vore en följd av medicinalstyrelsens anvisningar om arbetstidsreglering för sjukvårdspersonalen. Vid anslagsberäkningen för budgetåret 1937/38 räknades bland annat med anställande av 19 assistentsköterskor och kostnaden till i runt tal 75,000 kronor. Nu beräknades det erforderliga antalet assistentsköterskor till 24 och totalkostnaden till 100,000 kronor.

Av de två *sjukbärarna* beräknades en vara erforderlig för genomförandet av arbetstidsregleringen och en för röntgenavdelningen.

Undersökningarna på sistnämnda avdelning hade de senare åren ökat avsevärt. Under år 1937 utfördes 25,600 undersökningar, vartill komme ungefär 6,000 röntgenbehandlingar. Stora delar av klientelet på sjukhuset och ett flertal olycksfall från kirurgpolikliniken måste transporteras till röntgenavdelningen i rullstolar, sängar eller bärvagnar. Transporterna från och till avdelningen utfördes av lasarettets sjukbärare. Upprepade klagomål från patienterna hade framställts mot den långa väntan på röntgenavdelningen efter röntgenundersökningens avslutande till dess patienten kunnat transporteras upp till avdelningen. Under september månad kontrollerades på röntgenavdelningen den tid, som patienten måste vänta i avdelningens korridor efter undersökningens slut och till de avhämtades av sjukbärarna. I en serie av 75 patienter, som måste transporteras, blev väntan:

2 timmar eller däröver	8 st.
1 1/2—2 timmar	9 »
1—1 1/2 »	11 »
1/2—1 timme	24 »
(15 minuter eller därunder	23 »).

Det missförhållande, som framginge av ovanstående tabell, hade sedan september 1937, då undersökningen utfördes, ökat avsevärt och under januari månad i år hade disproportionen mellan antalet sjukbärare och det arbete, som skulle utföras av dessa medfört ännu större olägenheter för de sjuka. Liknande svårigheter gällde även för transporterna till

röntgenavdelningen. Förseningar i transporten i denna riktning medförde stockningar med onödigt lång väntan för patienten även före undersökningen.

Det bör i fråga om ersättningen till Sophiahemmet nämnas, att avtalet med serafimerlasarettet ingicks i juni 1932 och gäller med en uppsägningstid av ett år. Avtalet med karolinska sjukhuset har underställts Kungl. Maj:ts prövning. Den 7 februari 1936 förklarade Kungl. Maj:t hinder från Kungl. Maj:ts sida icke möta för direktionen att ingå detta avtal, som enligt bestämmelse i avtalets § 12 upphör att gälla tre år efter det att detsamma uppsagts av någondera kontrahenten, likväl med iakttagande att avtalet icke må upphöra tidigare än vid utgången av år 1948. Kungl. Maj:t uppställde dock det förbehållet, att, därest avtalet av endera kontrahenten jämlikt nyssnämnda bestämmelse uppsades, förhandlingar omedelbart skulle upptagas rörande sättet för en successiv avveckling av den avtalade ordningen för karolinska sjukhusets förseende med sjuksköterskeelever.

I nådigt brev den 30 juni 1937 hade, erinrar direktionen, Kungl. Maj:t anbefallt direktionen att, med beaktande av vad enligt statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 5 mars 1937 (propositionen nr 272/1937) i ämnet anförts av allmänna civilförvaltningens lönenämnd och av departementschefen ävensom vad riksdagen enligt skrivelse nr 465/1937 i ämnet uttalat, till Kungl. Maj:t inkomma med utredning om upphävande av den vissa läkare vid serafimerlasarettet tillkommande rätten till ersättning för utfärdande av intyg eller utlåtanden beträffande sådana poliklinikpatienter, å vilka bestämmelserna i lagen om olycksfall i arbete ägde tillämpning.

Såsom framgår av sid. 63 i oförmälda proposition, hade lönenämnden förklarat sig icke hava något att erinra mot vissa av direktionen föreslagna höjningar av arvodena för de biträdande läkarna vid serafimerlasarettet, dock endast under förutsättning att rätten till berörda ersättningar för utfärdande av intyg m. m. upphävdes. Å sid. 67 i propositionen anförde jag, att Kungl. Maj:t framdeles torde böra taga frågan under omprövning. Riksdagen uttalade i nämnda skrivelse sin anslutning i princip till lönenämndens förslag och förklarade sig förvänta, att frågan gjordes till föremål för närmare utredning och förelades 1938 års riksdag.

I en promemoria hade, anför direktionen i sin föreliggande skrivelse, biträdande läkaren vid kirurgiska polikliniken J. P. Strömbeck lämnat en redogörelse över de olika slag av intyg, som utfärdades för patienter, på vilka nämnda lag ägde tillämpning, samt även sättet för deras utfärdande.

De intyg, som jämlikt nämnda lag utfärdades å serafimerlasarettets kirurgiska poliklinik, vore av följande fyra slag:

1) *Anmälningsintyg* (Intyg I), vilka utfärdades i samtliga fall, då arbetsförmågan varit eller kunde väntas bliva nedsatt. I fallen utan nedsättning av arbetsförmågan utfärdades oftast intet intyg, även om den skadade underginge behandling.

2) *Fortsättningsintyg* (Intyg II), vilka utfärdades mindre ofta, exempelvis om patienten uppgåve sig omedelbart vara i behov av fortsatt understöd från försäkringsanstalten eller vid mer utdraget sjukdomstillstånd.

3) *Slutintyg* (Intyg III), vilka efter behandlingens avslutande utfärdades, om något inträffat, som ej funnes angivet å intyg I (exempelvis om tiden för arbetsförmåga blivit längre än vad som där angivits). Dessutom utfärdades intyg III på särskild begäran av arbetsgivaren eller försäkringsbolaget.

4) *Invaliditetsintyg* (med en ingående beskrivning av den skadades bestående och objektiva symptom samt ibland med ett utlåtande om besvärens samband med olycksfallet), vilka utfärdades dels i samband med intyg III i händelse kvarstående men föreläge, dels på särskild begäran av försäkringsbolag, då ändring i arbetsförmågans nedsättning efter viss tid (efter 1—2—3 år) kunde beräknas hava inträtt.

På grund av det löpande sjukvårdande arbetets intensitet vore det icke möjligt att för läkarna vid den kirurgiska polikliniken (biträdande läkaren och underläkaren) utfärda dessa intyg under pågående arbetstid (9—14.30). Om det gällde intyg I, II eller III, gjordes då blott en anteckning om att intyg önskades, kortet lades åt sidan och den behandlande läkaren utfärdade intyget på kvällen; vid nästa besök erhöle patienten detsamma, såvida det ej sänts med posten direkt till försäkringsanstalten. (Endast om patienten uppgåve sig behöva intyget omedelbart utfärdades det omgående.) Uppgiften om namn, adress, arbetsgivare och dylikt ifylldes å formulären till dessa intyg av skrivbiträdet å polikliniken såsom övertidsarbete, för vilket hon erhöle ersättning av läkarna.

De betydligt tidsödande invaliditetsintygen utfärdades aldrig under pågående mottagning. Patienten erhöle vanligen för undersökningen personlig tid efter ordinarie arbetets slut (14.30); i samband med undersökningen nedskreves ett koncept till intyget, som sedan renskreves med kopia av läkaren eller på hans bekostnad av skrivbiträde på extra tid.

Utfärdandet av ovanstående intyg vore sålunda, till skillnad från den sjukvårdande verksamheten vid polikliniken, på intet sätt förenade med några kostnader för lasarettet och utfördes till stor del av de vid polikliniken anställda läkarna utom tjänstgöringstiden.

Beträffande antalet intyg och ersättningens storlek hade direktionen låtit verkställa en beräkning för år 1936 på grundval av anteckningar på journalkorten. Resultatet framginge av nedanstående sammanställning:

Poliklinik och intygsslag.	Antal	å kr.	Summa kr.
<i>Kirurgiska poliklinikens manliga avdelning.</i>			
Intyg I	1,972	4	7,888
Intyg II och III	1,522	3	4,566
Invaliditetsintyg	53		
<i>Kirurgiska poliklinikens kvinnliga avdelning.</i>			
Intyg I	715	4	2,860
Intyg II och III	634	3	1,802
Invaliditetsintyg	7		
<i>Ögonpolikliniken.</i>			
Intyg I	127	4	508
Intyg II och III	33	3	99
Invaliditetsintyg	7		

Beträffande invaliditetsintygen hade någon summa ej kunnat angivas, då ersättningen för dessa intyg varierade mellan 3 och 25 kronor och ersättningens belopp ej funnes angiven å journalkortet.

Direktionen hade berett riks försäkringsanstalten och de ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening tillfälle att yttra sig i ämnet.

Riksförsäkringsanstalten hade i skrivelse den 26 augusti 1937 anfört följande:

Läkarintyg, som avsåges i 6 § olycksfallsförsäkringslagen, vore av de olika slag, som angäves i en av medicinalstyrelsen jämlikt 24 § sjukhusstadgan utfärdad taxa av den 16 maj 1929. Denna taxa upptog bland annat även intyg enligt förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, men icke intyg enligt lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar med däri vidtagna ändringar. Beträffande ersättande av intyg enligt sistnämnda lag gällde särskilda bestämmelser.

I omförmälda taxa hade läkarintyg och läkarutlåtanden inom de olika socialförsäkringsgrenarna i anslutning till förhållandena och förutsättningarna inom varje av dessa grenar upptagits var för sig likasom även intygen enligt militärsättningsförordningen. Detta hindrade emellertid icke, att en viss samverkan kunde äga rum i avseende å läkarintyg och läkarutlåtanden mellan å ena sidan olycksfallsförsäkringens och å andra sidan sjukförsäkringens och folkpensioneringens organ. I allt fall syntes skäl saknas för behandlande i nu ifrågavarande avseende av läkarintyg och utlåtanden inom olycksfallsförsäkringen på annat sätt än motsvarande intyg och utlåtanden inom övriga socialförsäkringsgrenar eller enligt militärsättningsförordningen.

Läkarintyg och läkarutlåtanden inom den sociala olycksfallsförsäkringen borde vara avfattade med särskilt avseende fäst vid denna försäkrings i vårt land särskilt centraliserade organisation och bristen på erforderliga lokala organ för övervakning och kontroll. Därjämte måste vid deras avfattning särskilt beaktas bland annat, att följderna av varje olycksfall i arbete och av yrkessjukdom skulle kunna särskiljas från

annan förefintlig akut eller kronisk sjukdom eller annat lyte, varav patienten kunde lida. Härför likasom i övrigt för bedömande av tiden för och graden av arbetsförmågans nedsättning förutsattes ofta, särskilt i invaliditetsfall, ganska vidlyftiga undersökningar, för vilka enligt omförmålda taxa ersättning i regel skulle utgivas i och med ersättande av det intyg eller det utlåtande, varom vore fråga; en kategori åkommer, där detta i mycket framträdande grad vore fallet, utgjorde exempelvis de mycket vanliga fallen av skullskador med åtföljande nervösa besvär. **Beträffande läkarintyg och läkarutlåtanden enligt lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar (exempelvis stendammslunga) och enligt militärsämningsförordningen (exempelvis lungtuberkulos) påkallade även dessa i mycket stor utsträckning särskilda undersökningar samt därtill i övrigt särskild omsorg och sakkunskap. Det vore också mycket vanligt, att av viss läkare utfärdat intyg eller utlåtande måste kompletteras med mer ingående upplysningar om de av denne vid undersökning gjorda iakttagelserna.**

Beträffande serafimerlasarettet vore ju detta sjukhus utrustat med specialavdelningar, vid vilka teknisk utrustning och medicinsk sakkunskap funnes företrädda med en genomsnittlig kvalitet, som det ej varit möjligt åstadkomma å andra sjukhus i landet. Sedan gammalt hade det även varit bruk att svårbehandlade och svårbedömliga fall från hela landet sändes dit som en sista instans. Detta hade varit möjligt även av det skälet, att lasarettet betraktats som en hela landets sjukvårdsinrättning utan sådan lokal begränsning i sin verksamhet, som i högre eller mindre grad gällde i fråga om det stora flertalet övriga allmänna sjukvårdsinrättningar. Den praxis hade därför utbildat sig, att från riksförsäkringsanstalten såväl som från andra organ för social försäkring sjuka och skadade remitterades till serafimerlasarettet för undersökning samt utlåtande. Särskilt hade denna möjlighet utnyttjats av olycksfallsförsäkringens organ för klarläggande av frågan om samband mellan olycksfall i arbete och viss sjukdom samt för fastställande i svårare fall av invaliditetsersättning. På grund av platsbrist på lasarettet och förhållandena i övrigt hade dessa undersökningar ofta måst utföras ambulatoriskt å någon eller några av lasarettets polikliniker, vanligast kirurgiska och neurologiska, varvid röntgenavdelningens resurser i regel även utnyttjats. Under de dagar, undersökningen vanligen krävt, hade den sjuke eller skadade ofta beretts särskild bostad utom lasarettet. Där sådan poliklinisk undersökning icke varit lämplig eller möjlig att ordna, hade den sjuke eller skadade inlagts å lasarettet.

För den vård, som meddelades å de allmänna sjukhusen, vore — jämte läkaren — sjukhuset direkt ansvarigt. **Beträffande däremot läkarintyg och läkarutlåtanden samt de för dem nödvändiga särskilda undersökningarna och åtgärderna torde ett överflyttande från läkaren på sjukhuset av ett liknande omedelbart ansvar kunna antagas bliva till ej obetydligt men för de försäkringsinrättningar, som hade ett oundgängligt behov av särskilda dylika intyg och utlåtanden. I förhållande till vården av patienten hade helt visst läkarintyget eller läkarutlåtandet oftast endast sekundär betydelse såväl för denne som framför allt för sjukhuset och läkaren. För tillgodoseende av den sjukas eller skadades rätt till ersättning från vederbörande försäkringsinrättning läge det emellertid stor vikt på att läkarintyg och läkarutlåtanden utfärdades**

säkert, omsorgsfullt och utan onödig tidsutdräkt samt att den största omsorg nedlades vid utförandet av de undersökningar, varpå intyget eller utlåtandet skulle grundas. Även i enklare fall måste för bedömande av tiden för och graden av arbetsförmågans nedsättning förhållandena i det särskilda fallet nogga individualiseras. För nämnda ändamål vore viss nära kontakt mellan läkaren och försäkringsinrättningen ofta nödvändig. Detta gällde ej minst de ytterligare undersökningar och utlåtanden, som till kompletterande av redan avgivet intyg eller utlåtande av vederbörande läkare ofta erfordrades för ersättningsfrågans prövning. För försäkringsinrättningen likasom även för den sjuke eller skadade vore det i enlighet härmed också av betydelse, att vid fastställande av ersättningar för ett flertal intyg och utlåtanden behörig hänsyn gentemot läkaren såsom sådan kunde tagas av försäkringsinrättningen till intygets eller utlåtandets innehåll samt arten och omfattningen av det arbete från läkarens sida som, även i avseende å undersökningar, i det särskilda fallet av honom utförts. Skulle ersättningen utgivas till sjukhuset och icke till läkaren, skulle, under trycket av det myckna arbete, som poliklinikläkaren måste ägna åt de sjukas vård, hela den läkarens verksamhet, som bestode i utfärdande av intyg och utlåtanden, lätt kunna bli av sekundär och schablonmässig art, samtidigt som varje mer ingående differentiering av ersättningens storlek i det enskilda fallet med särskild hänsyn tagen till härförut framhållna viktiga faktorer skulle bli ganska ändamålslös. Påpekas finge för övrigt, att, om en dylik ersättningsprincip skulle komma att tillämpas ensamt vid serafimerlasarettet eller eljest vid statens sjukhus i fråga om statens olycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkrade arbetare samt i fråga om personer, som fölle under militärsättningsförordningens tillämpning, detta skulle innebära, att staten skulle få icke blott att uppbära, utan även att själv utgiva ersättningen. Samma skulle ofta bli förhållandet i fråga om läkarintyg jämlikt lagen om folkpensionering.

Förslaget angåve icke klart, huruvida under detsamma skulle inbegripas endast vissa av de vid lasarettet anställda eller tjänstgörande läkare (överläkare, underläkare, biträdande läkare å poliklinik etc.). I varje fall förutsatte förslagets genomförande, att uttryckligt åläggande meddelades ifrågakommande läkare att på begäran av försäkringsinrättning, som handhade olycksfallsförsäkringen, eller av den sjuke eller skadade, som vårdats eller undersökts å någon ifrågakommande avdelning av sjukhuset, eller av hans målsman utfärda varje slag av intyg, som försäkringsinrättningen funne erforderligt, samt utföra samtliga därför erforderliga undersökningar, vilka där kunde förekomma.

På grund av vad förut anförts och med hänsyn till den betydelse läkarundersökningar, läkarintyg och läkarutlåtanden särskilt beträffande serafimerlasarettet hade inom vår olycksfallsförsäkring, ansåge sig anstalten böra avstyrka det föreliggande förslaget.

De ömsesidiga försäkringsbolagens förening hade i skrivelse den 27 september 1937 anført, att föreningen i allt väsentligt instämde i de av riksförsäkringsanstalten anförda skälen mot den föreslagna ändringen i fråga om ersättningen för utfärdade intyg och utlåtanden från sjukhuset. Därjämte hade föreningen framhållit, att den föreslagna reformens

genomförande på grund av intygsgivarens ofta hopade göromål lätt skulle kunna ge anledning åtminstone till dröjsmål med intygens eller utlåtandenas utfärdande, vilket särskilt i fråga om den sociala olycksfallsförsäkringens handhavande självfallet skulle medföra synnerligen betydande olägenheter.

I anslutning till och med instämmande i huvudsak i vad riks försäkringsanstalten och de ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagens förening anfört angående serafimerlasarettets ställning såsom en synnerligen viktig undersökningcentral särskilt för svårbedömda olycksfallsskador och angående önskvärldheten av att de för de sociala försäkringsinrättningarna så viktiga undersökningarna och intygsskrivningen i största möjliga utsträckning handhades av för denna uppgift väl kvalificerade läkare, ville *direktionen* för sin del framhålla såsom skäligt och önskvärt, att behörig hänsyn toges till läkarnas i vårt land hittills sanktionerade rättighet att för avgivande av sådana intyg erhålla viss ersättning. En förändring härutinnan för serafimerlasarettets och karolinska sjukhusets läkare skulle försätta dessa i en ogynnsam särställning i förhållande till läkarna vid andra sjukhus i landet, vilka senare enligt sjukhusstadgan ägde rätt till sådan ersättning. Frågan torde böra ses i ett vidare sammanhang och gälla rättigheten i allmänhet för läkare vid landets sjukvårdsinrättningar att uppbära ersättning för olika slag av intyg. *Direktionen* ville vidare erinra om att såväl de särskilda sakkunniga som *direktionen* vid den senaste löneregleringen för serafimerlasarettets läkare utgick ifrån att rätten till ersättning för intyg skulle kvarstå.

Direktionen hade sålunda vid övervägande av frågan icke funnit skäl föreligga för upphävande av rätten till ersättning för utfärdande av intyg eller utlåtanden beträffande sådana poliklinikpatienter, å vilka bestämmelserna i lagen om olycksfall i arbete ägde tillämpning.

Ledamoten av *direktionen*, statskommissarien Tottie har vid *direktionens* sistnämnda förslag anmält *skiljaktig mening* och anfört:

Då ersättningen för utfärdande av intyg eller utlåtanden beträffande poliklinikpatienter i allmänhet borde ingå i den gottgörelse, som av vederbörande sjukhus uttoges och icke ersattes i annan ordning, måste reservanten ansluta sig till det av allmänna civilförvaltningens lönenämnd framställda förslaget beträffande ersättning för intyg eller utlåtanden av nu ifrågavarande slag. Enligt reservantens mening borde lasarettet äga uppbära ersättning för ifrågavarande intyg eller utlåtanden och vederbörande läkare i stället erhålla den ökning i arvodet, som kunde anses motiverad med hänsyn till det arbete, som kunde anses åvila honom med utfärdande av intygen och utlåtandena av detta slag. Under sådana förhållanden torde de av riks försäkringsanstalten och de ömsesidiga försäkringsbolagen framförda önskemålen att få utnyttja serafimerlasarettets läkarpersonal för detta ändamål kunna tillgodoses. *Direktionen* torde i så fall böra fastställa en taxa för dessa intyg och utlåtanden. Ett särskilt skäl att icke vid den lönereglering, varom nu vore fråga, bibe-

hålla denna rätt till ersättning låge dessutom i den omständigheten, att ersättningar av ifrågavarande slag nu utginge synnerligen ojämnt och föranledde, att en läkare, som handhade utfärdandet av dylika intyg, ofta komme i en ur ekonomisk synpunkt väsentligt gynnsammare ställning än den, som icke sysslade med dylikt arbete, men hade en ur sjukvårdens synpunkt minst lika värdefull uppgift att fylla. Tidigare vunna erfarenheter utvisade även, att lasarettet måst genom lämnande av personligt lönetillägg kompensera mistningen av sportelinkomster av likartat slag. Härtill komme, att, enligt vad som framginge av den till direktionen lämnade utredningen, vid lasarettet anställd personal brukade tagas i anspråk för arbete i samband med intygens utfärdande. Det syntes lämpligare, att denna personal utförde sådant arbete i tjänsten och mot ersättning enligt för personalens avlöning fastställda allmänna grunder och icke vid sidan av tjänsten efter avtal med vederbörande läkare.

Den anordningen syntes kunna i detta fall vidtagas, att direktionen, för den händelse rätten till ersättning nu upphävdes, erhöle bemyndigande att i samråd med vederbörande försäkringsinrättningar på lämpligt sätt ordna denna angelägenhet och av dem uppbära den gottgörelse, som kunde anses skälig för arbetet i fråga. Emellertid syntes det nu behandlade spörsmålet äga en vidare betydelse och i viss mån beröra frågan om ersättning för intyg i allmänhet.

Myndigheternas yttranden. *Medicinalstyrelsen* har icke gjort någon erinran mot direktionens ifrågavarande förslag.

Statskontoret har yttrat följande:

Direktionen hade föreslagit, att ytterligare fyra ordinarie sjuksköterskor skulle anställas vid serafimerlasarettet. Utan att närmare ingå i prövning av de olika sköterskornas arbetsuppgifter ville ämbetsverket ifrågasätta, om icke tills vidare nämnda antal kunde begränsas till två.

Mot den föreslagna regleringen av direktörens arvode och hyresersättning hade statskontoret intet att erinra. Då särskilt arvode utginge till vikarie för överläkare med visst belopp för semesterperioden, ville ämbetsverket icke motsätta sig, att sådant arvode jämväl bestämdes till vikarie för direktören. Arvodet borde dock bestämmas till högst 500 kronor för sådan tidsperiod eller till högst 250 kronor i månaden.

I enlighet med direktionens föreliggande förslag skulle vidare delposten till grundavlöningar till övrig icke-ordinarie personal vid serafimerlasarettet höjas med 121,200 kronor. I nämnda belopp hade inräknats 65,200 kronor, motsvarande kostnaderna för provisoriskt dyrortstillägg och provisorisk avlöningsförstärkning till viss sjukvårds- och ekonomipersonal. Denna kostnadsökning syntes vara ofrånkomlig.

I ökningen inginge vidare ett belopp av 18,000 kronor, vilket belopp skulle bli erforderligt, därest en av Sophiahemmet förordad ändring i gällande avtal mellan hemmet och serafimerlasarettet komme till stånd. Den närmare innebörden av den föreslagna ändringen framginge icke av direktionens skrivelse. Enligt vad ämbetsverket under hand inhämtat, skulle emellertid ändringen avse att bringa avtalet i överensstämmelse med motsvarande avtal mellan karolinska sjukhuset och Sophiahemmet. Statskontoret måste starkt ifrågasätta om önskvärdheten att åstad-

komma en dylik uniformering av avtalen utgjorde tillräckligt motiv för att utan varje kompensation belasta statskassan med en dylik merutgift.

Vidare hade under grundavlöningsposten för budgetåret 1937/38 beräknats ett belopp av icke mindre än 75,000 kronor för att möjliggöra en reglering av arbetstiden för sjukvårdspersonalen samt närmare 45,000 kronor för vikariatsersättningar och avlöning till extra personal eller tillhopa 120,000 kronor. För i huvudsak samma ändamål hade i föreliggande framställning beräknats ytterligare (121,200 — 65,200 — 18,000 =) 38,000 kronor. Statskontoret ville ifrågasätta, om icke nämnda ökning kunde begränsas till förslagsvis 20,000 kronor, särskilt som möjlighet föreläge för Kungl. Maj:t att, ifall så skulle befinnas ofrånkomligen nödvändigt, medgiva, att grundavlöningsposten finge överskridas. Enligt statskontorets uppfattning borde ökningen av denna delpost kunna begränsas till (65,200 + 20,000 =) 85,200 kronor.

I likhet med reservanten inom direktionen och på av denne anförda skäl anslöte sig statskontoret till förslaget om upphävande av rätten till ersättning för utfärdande av intyg eller utlåtande beträffande sådana poliklinikpatienter, på vilka bestämmelserna i lagen om olycksfall i arbetet ägde tillämpning.

Departementschefen. Enligt det föregående har direktionen framlagt förslag om inrättande av följande fyra nya sjuksköterskebefattningar i lönegraden B 7, nämligen en laboratoriesköterska å medicinska polikliniken, en sköterska vid elektrokardiografiska laboratoriet, en operationsköterska vid oftalmologiska kliniken samt en sköterska som biträde åt inspektionssköterskan. Motiveringen för dessa anslagsäskanden synes giva vid handen, att behov föreligger av de begärda befattningarna. Jag vill här erinra, att Kungl. Maj:t den 17 december 1937 medgivit, att delposten till grundavlönningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal finge överskridas med så stort belopp, som erfordrades för att intill utgången av budgetåret 1937/38 avlöna en extra sjuksköterska vid medicinska poliklinikens laboratorium. Emellertid anser jag det icke oomtvistligt, att befattningarna i fråga omedelbart böra placeras på ordinarie stat. Det föreliggande personalbehovet läser kunna för närvarande tillgodoses genom att medel anvisas till lön åt fyra extra ordinarie assistentsköterskor i 5:e lönegraden. Anslagsposten till *avlönningar till tjänstemän å ordinarie stat* bör upptagas med oförändrat belopp i den avlöningsstat, som bör gälla från och med nästa budgetår.

Vad angår anslagsposten till *arvoden och särskilda ersättningar, bestämnda av Kungl. Maj:t*, finner jag intet att erinra mot direktionens förslag om rätt för biträdande läkaren J. P. Strömbeck att uppbära ersättning för mistad andel i avgifter vid polikliniken under den tid av nästa budgetår, varunder han kan komma att bestrida sitt nuvarande förordnande, vilket utlöper den 31 augusti 1938. Såsom direktionen påpekat, bör den under anslagsposten uppförda delposten till grundbelopp i samband härmed *minska* med 2,550 kronor, till 82,260 kronor. I likhet

med statskontoret biträder jag direktionens förslag rörande reglering av arvodet och hyresersättningen för lasarettets direktör. Kungl. Maj:t torde framdeles få meddela bestämmelser härom liksom ock beträffande ersättning till vikarie för direktören under dennes semester. I sistnämnda hänseende synes statskontorets förslag vara att föredraga, såsom närmare anslutande sig till gällande bestämmelser beträffande arvode åt vikarie för överläkare under dennes semester. Sådant arvode utgår med 240 kronor för semesterperioden. På grund av vad jag sålunda anfört torde delposten till vikariatsersättningar m. m. böra *höjas* med 500 kronor. Posten bör alltså uppföras med 7,900 kronor.

Delposten till *grundavlöningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal* bör i enlighet med direktionens och statskontorets förslag höjas med 65,200 kronor för bestridande av kostnaderna för de lönetillägg, som tillerkänts vissa av lasarettets befattningshavare jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 10 september 1937. Jag har heller ingenting att erinra emot att posten höjes med 2,000 kronor för anställande av ytterligare en sjukbärare. Vad angår de ifrågasatta jämkningarna i avtalet mellan serafimerlasarettet och Sophiahemmet, av vilka skulle följa ett med 18,000 kronor ökat medelsbehov för lasarettet under nästkommande budgetår, kan jag i likhet med statskontoret icke finna bärande skäl anförda till stöd för direktionens hemställan i denna del. De föreliggande planerna på anordnande av en statlig sjuksköterskeskola synas mig för övrigt tala mot att nu några ändringar äga rum med avseende å mellanhandet mellan Sophiahemmet och serafimerlasarettet. I övrigt föreslår jag, att posten höjes dels med 8,300 kronor på grund av mitt förutnämnda förslag om anställande av fyra assistentsköterskor, dels ock i anslutning till statskontorets förslag med 20,000 kronor för reglering av arbetstiden för viss sjukhuspersonal och för bestridande av vikariatsersättningar och avlöning till extra personal. Vad särskilt angår frågan om reglering av arbetstiden för nämnda personal vill jag bringa i åtanke 1937 års riksdags uttalande i skrivelsen nr 465 om vikten av att personalkostnaderna i görligaste mån nedbringas genom en planmässig organisation av sjukvårdsarbetet och, i den mån så prövas utan olägenhet kunna ske, genom överenskommelser med vederbörande personalkårer rörande arbetsförhållandena.

Ifrågavarande delpost bör alltså *höjas* med (65,200 + 2,000 + 8,300 + 20,000 =) 95,500 kronor, till 740,800 kronor. Kungl. Maj:t torde framdeles få taga ställning till direktionens förslag rörande vissa ändringar i gällande bestämmelser rörande det antal extra ordinarie befattningshavare, som högst må finnas anställda vid sjukhuset.

Höjningen av delposten till *avlöningsförhöjningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal* synes kunna begränsas till 5,000 kronor. Posten bör alltså för nästa budgetår uppföras med 35,000 kronor.

Direktionens beräkning av de under anslagsposten till *särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän* uppförda delposterna torde kunna godtagas med den ändringen, att till komensation åt vissa befattningshavare för minskning av den behållna inkomsten vid familjepensioneringens genomförande beräknas ett belopp av 7,000 kronor i stället för av direktionen föreslagna 6,600 kronor. Anslagsposten, vilken icke lärer böra i fortsättningen fördelas på delposter, bör uppföras med ett belopp av 76,340 kronor, motsvarande en *anslagsminskning* med 11,250 kronor.

Förevarande anslag bör alltså för nästa budgetår höjas med ($-2,550 + 500 + 95,500 + 5,000 - 11,250 =$) 87,200 kronor och alltså uppföras med ($1,137,100 + 87,200 =$) 1,224,300 kronor.

Den av 1937 års riksdag begärda utredningen rörande upphävande av den vissa av lasarettets läkare tillkommande rätten till ersättning för utfärdande av intyg eller utlåtanden beträffande sådana poliklinikpatienter, å vilka olycksfallsförsäkringslagen äger tillämpning, har enligt det föregående givit till resultat, att sjukhusdirektionen, riksförsäkringsanstalten och de ömsesidiga försäkringsbolagens förening icke funnit skäl föreligga för ett upphävande av nämnda rätt, medan däremot statskontoret i likhet med en reservant inom direktionen uttalat sig i motsatt riktning. För egen del har jag kommit till den uppfattningen, att de övervägande skälen tala för ett avskaffande av nämnda ersättningar i deras nuvarande form. Jag ansluter mig alltså till den ståndpunkt, som kommit till synes i 1937 års riksdags förutnämnda uttalande i ämnet. Det är visserligen sant, att genom en sådan åtgärd läkarna vid ifrågavarande statliga sjukvårdsinrättningar — min uppfattning att dylika ersättningar till de enskilda läkarna icke böra utgå gäller även karolinska sjukhuset — skulle försättas i en annan ställning än läkarna vid andra sjukhus i landet, men det synes mig riktigt, att staten vid sina sjukhus även i fråga om läkarpersonalen tillämpar ersättningsprinciper, som ansluta sig till vad som gäller inom andra statliga verksamhetsområden och som kunna tjäna de övriga sjukhusen i vårt land till förebild.

Enligt min mening böra emellertid de vid sjukhuset nu anställda läkare, som uppbära ifrågavarande ersättningar, komma i åtnjutande av dem efter oförändrade grunder, så länge de innehava sina nuvarande befattningar. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av sjukhusdirektionen meddela de bestämmelser i övrigt rörande avvecklingen av ifrågavarande ersättningssystem, som kunna befinnas erforderliga. De förslag, som framlagts av reservanten inom direktionen, torde härvid kunna tagas till utgångspunkt. Vid den fortsatta utredningen av detta spörsmål synes jämväl böra tagas under övervägande, huruvida icke motsvarande åtgärder böra vidtagas i fråga om ersättning för likartade intyg och utlåtanden inom övriga socialförsäkringsgrenar

och enligt militärsättningsförordningen. Därest så befinnes påkallat, lärer Kungl. Maj:t böra meddela erforderliga bestämmelser jämväl i sistberörda hänseenden.

2. Anslag till omkostnader m. m.

Nuvarande förhållanden. Till Universitetssjukhus: Serafimerlasarettet: Omkostnader har för budgetåret 1937/38 anvisats ett förslagsanslag av 1,335,000 kronor. Beträffande anslagsdispositionen hänvisas till den i statsliggaren för nämnda budgetår (sid. 418) införda omkostnadsstaten och till det följande.

Sjukhusdirektionens anslagsberäkningar för budgetåret 1938/39. Direktionen har hemställt, att anslaget måtte för sistnämnda budgetår höjas till 1,463,000 kronor. Bland handlingarna i ärendet återfinnes följande specifikation rörande de särskilda posterna i omkostnadsstaten:

Specifikation till förslag till omkostnadsstat för serafimerlasarettet för budgetåret 1938/39.

	Beräknat för 1938/39	I stat anslaget för 1937/38	Verkliga utgifter för 1936/37
Reseersättningar:	500	500	69: 15
Expenser:			
<i>Värme, lyse, vatten:</i>			
Värme, förslagsvis	66,500	49,000	40,501: 11
Lyse (även elektrisk energi i all- mänhet), förslagsvis	33,000	32,500	31,148: 37
Vatten, förslagsvis	23,300	19,200	22,136: 83
Övriga, förslagsvis	2,300	2,300	2,079: 02
Summa	125,100	103,000	95,865: 33
<i>Övriga expenser:</i>			
Skrivmaterialier, trycknings-, an- nonskostnader, förslagsvis	18,500	16,500	17,652: 96
Telefon- och telegramavgifter, för- slagsvis	17,000	12,300	10,484: 64
Övriga, förslagsvis	2,500	200	2,218: 94
Summa	38,000	29,000	30,356: 54
Övriga utgifter:			
<i>Inventariers underhåll och kom- plettering:</i>			
Röntgeninstrument	9,500	6,500	8,468: 75
Övriga instrument för den egent- liga sjukvården	31,500	28,200	28,331: 11
Möbler och dylikt	25,000	25,000	13,671: 35
Linne, gång- och sängkläder, för- slagsvis	31,000	30,000	26,998: 13

	Beräknat för 1938/39	I stat anslaget för 1937/38	Verkliga utgifter för 1936/37
Övriga, förslagsvis	24,000	13,000	21,166: 15
För särskilda behov	20,000	20,000	10,391: 50
Utgifter av engångskaraktär . . .	33,600	50,000	13,460: 08
Summa	174,600	172,700	122,487: 07
<i>Twätt och renhållning:</i>			
Tvätt, förslagsvis	4,500	4,000	3,334: 55
Renhållning, förslagsvis	7,000	5,000	5,976: 78
Övriga, förslagsvis	6,000	5,500	5,247: 96
Summa	17,500	14,500	14,559: 29
<i>Kosthåll:</i>			
För serafimerlasarettet, förslagsvis	395,000	351,000	328,599: 33
För Konung Gustav V:s jubileumsklinik, förslagsvis	85,000	(för 9 mån.) 57,000	—
Summa	480,000	408,000	328,599: 33
<i>Läkemedel, förslagsvis . . . . .</i>	110,000	88,000	98,995: 68
<i>Förbrukningsartiklar m. m. för sjukvården:</i>			
Förbandsartiklar, förslagsvis . . .	53,000	46,500	45,780: 54
Röntgen- och ljusbehandlingsmateriel, förslagsvis	150,000	126,000	133,066: 11
Laboratorieundersökningar, förslagsvis	19,000	19,000	18,192: 94
Övriga, förslagsvis	26,000	17,000	23,577: 04
Summa	248,000	208,500	220,616: 63
<i>Särskild verksamhet:</i>			
Sjukgymnastutbildning	12,500	12,500	7,775: 29
<i>Annuitet å ombyggnadslån hos pensionsstyrelsen: . . . . .</i>	198,800	198,800	198,770: 51
<i>Ersättningsbyggnad för djurstall m. m.: . . . . .</i>	50,000	—	—
<i>Diverse:</i>			
Skatter, försäkringsavgifter m. m., förslagsvis	2,000	2,400	1,961: 94
Medicinsk och annan facklitteratur, förslagsvis	500	350	166: 72
Tandvård, förslagsvis	3,500	3,000	2,715: 90
Patients förströelse och sysselsättning, förslagsvis	1,000	400	1,003: 03
Övriga	1,000	750	1,050: 71
Summa	8,000	6,900	6,898: 30
Summa summarum	1,463,000	1,242,400	1,124,993: 12

Direktionen har i övrigt yttrat bland annat följande:

Utgifterna för expenser beräknades för budgetåret 1938/39 till 163,100 kronor, mot 132,000 kronor för budgetåret 1937/38 och 126,221 kronor 87 öre för budgetåret 1936/37. Ökningen i förhållande till sistnämnda belopp vore alltså i runt tal 37,000 kronor.

Härav komme omkring 29,000 kronor på *bränsle, lyse och vatten*, en kostnadsökning väsentligen beroende på de avsevärt stegrade kolpriserna.

Beträffande *övriga expenser* erinras, att telefonkostnaderna beräknades till 17,000 kronor, mot 10,484:64 kronor verkliga utgifter 1936/37. Direktionen hade redan för budgetåret 1937/38 beräknat en ökad kostnad för telefonabonnemang av omkring 1,900 kronor, samt i skrivelse den 4 september 1937 anmält, att abonnemangskostnaderna komme att ökas med 3,532 kronor på grund av ändrade taxebestämmelser och med ytterligare 280 kronor för av rikstelefonbyrån begärda nya huvudlinjer till lasarettets telefonväxel. En marginal av omkring 800 kronor vore beräknad för eventuellt ökade kostnader för telegram och interurbana telefonsamtal samt eventuellt ökade kostnader för direkta telefonlinjer. Kostnaden för skrivmaterialier, trycknings- och annonskostnader, för inbindning av handlingar, journaler m. m. samt samlingskartonger hade stigit avsevärt, i någon mån beroende på de omfattande utredningsarbeten, som pågått. Naturligen borde det eftersträvas att hålla expens-kostnaderna låga, men å andra sidan borde icke saknas möjlighet att anskaffa blanketter m. m., som kunde underlätta arbetet och bidra till reda och överskådlighet. Den allmänna prisstegringen gäve sig tillkänna även å denna titel.

Under rubriken *inventariers underhåll och komplettering* hade beräknats för utgifter av engångskaraktär ett belopp av 33,600 kronor. Av detta belopp vore 9,500 kronor avsedda för anskaffande av kylskåp till avdelningar, som ännu ej fått sådana, samt för komplettering av anordningar i köksbyggnaden för frysning av is, 7,300 kronor för en diatermiapparat till neurologiska kliniken samt återstoden för nyanskaffning av möbler till bostadsrum för nyanställda assistentsköterskor.

Den för *kosthållet* beräknade utgiftsökningen vore delvis beroende av prisstegringar. Det avsåges, att serafimerlasarettet även under budgetåret 1938/39, till dess karolinska sjukhusets kök kunde tagas i drift, skulle leverera mat till radiumhemmet. För radiumhemmets kost beräknades nu 85,000 kronor, mot 57,000 kronor för innevarande budgetår.

Med hänsyn till att utgifterna för *läkemedel* stigit under budgetåret 1936/37 till 98,995 kronor 65 öre hade direktionen ansett sig böra räkna med 110,000 kronor för budgetåret 1938/39.

Beträffande den beräknade ökningen av *utgifter för förbrukningsartiklar m. m. för sjukvården* erinrades om de inträdda prisstegringarna samt en ökad omfattning av den röntgendiagnostiska verksamheten.

De för innevarande budgetår i omkostnadsstaten upptagna posterna *hyror* å förslagsvis 47,000 kronor och *fastighetens underhåll* å 45,600 kronor hade överförts till den särskilda stat, som av direktionen i samma skrivelse föresloges för karolinska sjukhusets delfond av statens allmänna fastighetsfond.

Däremot hade direktionen som särskild utgiftspost i omkostnadsstaten upptagit ett belopp av 50,000 kronor till *ersättningsbyggnad för djurstall m. m.* Det nuvarande djurstallet vore inrymt i en gammal

bristfällig byggnad, utdömd av anlitaad byggnadssakkunnig person. I samband med exploaterandet av Bolinderområdet för bostadsändamål hade en fabriksbyggnad i tomtgränsen mot lasarettet nedrivits. Därvid måste lasarettet riva en uthuslänga, vars ena vägg utgjordes av fabriksbyggnadens brandmur. Denna länga hade sedermera ej återuppbyggts. I den nya byggnaden för djurstallet vore det emellertid avsett att andorna även vissa förrådsutrymmen.

I fråga om djurstallet hade *kliniska laboratorn Erik Wassén* i en promemoria till direktionen anfört följande:

Behov av nya större och moderna djurstallar vid serafimerlasarettet hade sedan länge förelegat. I en bifogad skiss hade utmärkts de utrymmen, som för ett djurstall vore oundgängligen nödvändiga under de närmaste 10—15 åren. Om en patologisk avdelning i samband med karolinska institutets förflyttning komme att inrättas vid lasarettet, hade det ansetts mycket lämpligt att använda lasarettets djurstallar för de experimentdjur, som kunde komma att behövas på den patologiska institutionen.

I byggnaden borde inrymmas 1) fårstall, 2) foderrum, 3) stall för smådjur, 4) förstuga, som finge användas som tvättrum, upphängningsplats för rockar och dylikt, 5) djuroperationsrum samt 6) förvaringsrum för gödsel etc. Djuroperationsrummet vore alldeles särskilt indicerat, då utrymmena på kliniska laboratoriet vore så små, att djurexperiment där med största svårighet kunde utföras. Dessutom innebure det ett stort riskmoment att föra in djur från stallarna och utföra försök på dem i samma lokal, där bakteriologiska och serologiska preparat, avsedda för användning på människa, framställdes.

För kostnadsberäkningen hade direktionen anlitaad byggnadssakkunnig person. De preliminära beräkningarna slutade på 50,000 kronor. Direktionen hade ansett denna utgift ej lämpligen böra belasta statens allmänna fastighetsfond och därför upptagit densamma i omkostnadsstaten liksom *annuiteten å ombyggnadslånet hos pensionsstyrelsen*. Även om medel funnits tillgängliga å en förnyelsefond under karolinska sjukhusets delfond, ifrågasattes lämpligheten att taga sådana medel i anspråk för uppförande av en byggnad å staten ej tillhörig tomt.

I enlighet med vad ovan anförts hade direktionen uppgjort följande förslag till omkostnadsstat för serafimerlasarettet för budgetåret 1938/39:

O m k o s t n a d s s t a t .

1. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	kronor	500
2. Expenser, <i>förslagsvis</i>	»	163,100
3. Övriga utgifter:		
a. Inventariers underhåll och komplettering:		
löpande utgifter	kronor	141,000
utgifter av engångs-		
karaktär	»	33,600
	kronor	174,600
b. Tvätt och renhållning, <i>förslagsvis</i>	»	17,500
c. Kosthåll, <i>förslagsvis</i>	»	480,000
d. Läkemedel, <i>förslagsvis</i>	»	110,000
e. Förbrukningsartiklar m. m. för		
sjukvården, <i>förslagsvis</i>	»	248,000

f. Särskild verksamhet:		
sjukgymnastutbildning	kronor	12,500
g. Ränta och amortering å lån hos pensionsstyrelsen	»	198,800
h. Ersättningsbyggnad för djurstall m. m.	»	50,000
i. Diverse utgifter	»	8,000
		<u>kronor 1,299,400</u>
		Summa kronor 1,463,000.

I detta sammanhang må framhållas, att direktionen vid beräkningarna rörande inkomsterna vid lasarettet under budgetåret 1938/39 förutsett, att den extra avgift för röntgenundersökning, som patienter å enskilda och halvenskilda rum hittills erlagt, skall bortfalla, sedan vårdavgifterna höjts i samband med att staten år 1937 övertog driften vid sjukhuset. Härav föranledd inkomstminskning beräknades till i runt tal 13,000 kronor.

Myndigheternas yttranden. *Statskontoret* har ifrågasatt, om icke anskaffningen av möbler, för vilket ändamål beräknats medel under delposten till inventariers underhåll och komplettering, kunde ske med anlåtande av den för sådant ändamål avsedda delposten å 25,000 kronor. I så fall syntes för utgifter av engångskaraktär böra beräknas ett belopp av 16,800 kronor, lämpligen avrundat uppåt till 20,000 kronor. Därest den föreslagna ersättningsbyggnaden för djurstall m. m. nu ansåges böra komma till uppförande, syntes kostnaderna härför böra beräknas bland utgifterna å inkomst- och utgiftsstaten för karolinska sjukhusets delfond av statens allmänna fastighetsfond och icke under omkostnadsstaten.

Byggnadsstyrelsen, som förklarar sig icke kunna uttala sig rörande behovet av ifrågavarande ersättningsbyggnad, har funnit det angivna kostnadsbeloppet skäligt. Dock syntes det styrelsen tveksamt, huruvida inom detta belopp även kunde rymmas kostnader för utvändiga ledningar.

Riksräkenskapsverket har anfört följande rörande redovisningen av det begärda anslaget till nämnda ersättningsbyggnad:

Enligt det förslag angående inrättande av en särskild för karolinska sjukhuset avsedd delfond av statens allmänna fastighetsfond, som för närvarande vore föremål för Kungl. Maj:ts prövning, avsåges kostnaderna för underhåll och reparationer m. m. av serafimerlasarettets byggnader skola redovisas över fastighetsfonden. Lasarettets fastighet ansåges emellertid icke såsom statsegendom, varför dess värde icke avsåges skola redovisas å fastighetsfonden. Det djurstall, till vars uppförande medel nu ifrågasattes skola äskas, betecknades som ersättningsbyggnad för en tidigare nedriven till sjukhuset hörande uthuslänga.

I likhet med direktionen hade riksräkenskapsverket funnit lämpligast,

att medel till uppförande av omhandlade byggnad icke anvisades å kapitalbudgeten. Riksräkenskapsverket kunde emellertid icke heller tillstyrka direktionens förslag, att medel för ett så speciellt ändamål som det, varom här vore fråga, anvisades å sjukhusets omkostnadsanslag. Därest den nu ifrågasatta byggnaden befundes böra uppföras — ett spörsmål, som undandroge sig riksräkenskapsverkets bedömande — ville riksräkenskapsverket för sin del tillstyrka, att för ändamålet anvisades ett särskilt reservationsanslag under åttonde huvudtiteln.

Departementschefen. Chefen för finansdepartementet torde senare komma att anmäla förslag rörande karolinska sjukhusets och serafimerlasarettets fastighetsredovisning.

Anslag till uppförande av omförmälda ersättningsbyggnad för djurstall m. m. torde böra upptagas å den anslagsplan, för vilken chefen för finansdepartementet redogjort vid anmälan i statsverkspropositionen av finansplanen för nästa budgetår. I likhet med vad i annat sammanhang föreslagits beträffande ett antal andra byggnadsföretag böra dock å riksstaten för budgetåret 1938/39 upptagas anslagsmedel för uppgörande av byggnadsplaner och entreprenadhandlingar och dylikt. För detta ändamål lärer ett belopp av 4,000 kronor vara tillräckligt.

I detta sammanhang må erinras, att direktionen över serafimerlasarettet i skrivelse den 13 maj 1937 meddelade, att direktionen genom särskilda kommitterade vore sysselsatt med utredning av frågan om beredande av ökat antal vårdplatser åt neurokirurgiska avdelningen och med en undersökning huru efter överflyttning av vissa avdelningar till karolinska sjukhuset ledigblivna utrymmen skulle disponeras. Till prövning hade i samband därmed jämväl upptagits frågan om inrymmande i nuvarande tvättbyggnaden av en patologisk avdelning med förvaringsrum, gravkapell m. m. Direktionen hade därvid utgått från att verksamheten vid lasarettets tvättinrättning skulle komma att överflyttas till karolinska sjukhuset, när detta tagits i bruk. Gjorda beräkningar hade givit vid handen, att en sådan centralisering skulle bli ekonomiskt fördelaktig. Vid ifrågavarande utredningsarbeten hade det befunnits nödvändigt att anlita arkitekt för kostnadsberäkningarna m. m. Utgifterna härför hade beräknats till sammanlagt 3,000 kronor. Direktionen för karolinska sjukhuset förklarade sig i utlåtande den 18 augusti 1937 villig att fullfölja den påbörjade utredningen samt hemställde, att anslag för ändamålet måtte ställas till direktionens förfogande.

Av handlingarna i ärendet framgår, att ett genomförande av de antydda förändringarna skulle påkalla ganska omfattande ombyggnader av lasarettets nuvarande lokaler. Delvis synas dessa byggnadsarbeten vara av angelägen art. Jag har ingenting att erinra mot att medel ställas till förfogande för utförande av nödvändiga utredningsarbeten. Lämpligen bör det för ändamålet erforderliga anslagsbeloppet — 3,000

kronor — sammanföras med det förutnämnda beloppet å 4,000 kronor till ett särskilt reservationsanslag å 7,000 kronor till byggnadsarbeten. Ifrågasvarande anslag torde böra anvisas under åttonde huvudtiteln.

Det av direktionen begärda förslagsanslaget till omkostnader bör med anledning av vad sålunda anförts i första hand minskas med 50,000 kronor, belöpande å berörda ersättningsbyggnad. Härförutom vill jag i anslutning till statskontorets yttrande föreslå en minskning av det av direktionen äskade anslagsbeloppet å 33,600 kronor till Inventariers underhåll och komplettering: Utgifter av engångskaraktär. Statskontoret har ifrågasatt, att till detta ändamål skulle anvisas allenast 20,000 kronor. Detta förslag vill jag tillstyrka med den ändringen, att jag föreslår, att medel jämväl beräknas för inköp av ett anomaloskop.

I detta hänseende må erinras, att medicinalstyrelsen i skrivelse den 22 juni 1937 erinrade, att styrelsen i cirkulär den 24 november 1934 angående förfaringssättet vid färgsinnesundersökningar föreskrivit, att beträffande färgsinnets beskaffenhet läkaren skulle å vederbörligt formulär angiva, huruvida det undersökta färgsinnet vore normalt, tvivelaktigt eller defekt, och att i tvivelaktiga fall den undersökte skulle av läkaren hänvisas till vetenskaplig institution (fysiologisk eller oftalmiatrik i Göteborg, Lund, Stockholm eller Uppsala, eventuellt till ögonläkare, som av styrelsen erhållit tillstånd att utföra ifrågasvarande mer ingående undersökning. Från vederbörande vid karolinska mediko-kirurgiska institutet och universitetet i Lund hade emellertid upplysts, att oftalmiatrika kliniken vid serafimerlasarettet samt ögonkliniken och fysiologiska institutionen i Lund saknade för dylika undersökningar erforderligt anomaloskop. Medicinalstyrelsen funne det synnerligen önskvärt, att de ögonkliniker vid våra högskolor, som saknade anomaloskop, snarast utrustades med sådana. Enär enligt vad som uppgivits högskolorna i fråga icke ägde tillräckliga medel att inköpa instrumentet, ville styrelsen tillstyrka, att medel för ändamålet ställdes till högskolornas förfogande, högst 1,500 kronor för varje anomaloskop. Då instrumenten givetvis borde utgöra ögonavdelningarnas egna inventarier, borde det lämpligen ankomma på vederbörande högskola att bestämma taxa för instrumentens användande i allmänhetens tjänst. Kanslersämbetet för rikets universitet har i utlåtande den 23 november 1937 åberopat innehållet i vissa av universitetsmyndigheterna i ämnet avgivna yttranden samt hemställt, att Kungl. Maj:t ville utverka dels ett anslag å 1,500 kronor till ögonkliniken vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund, dels ock ett anslag å 1,500 kronor till karolinska institutets oftalmiatrika klinik, båda anslagen att i mån av behov användas till anskaffande av berörda instrument. Av handlingarna inhämtas, att lärarkollegiet vid karolinska institutet föreslagit, att Kungl. Maj:t skulle fastställa ett arvode av femton kronor till den undersökande läkaren.

Direktionen för karolinska sjukhuset har i utlåtande den 23 september 1937 föreslagit, att medel för inköp av instrumentet måtte ställas till direktionens förfogande samt att taxa för intyg, som utfärdades i anslutning till undersökning, skulle fastställas av medicinalstyrelsen.

Jag har intet att erinra mot sjukhusdirektionens förslag, att 1,500 kronor ställas till dess förfogande för ändamålet. Med hänsyn härtill föreslår jag, att till Inventariers underhåll och komplettering: Utgifter av engångskaraktär för nästa budgetår beräknas ett belopp av (20,000 + 1,500 =) 21,500 kronor, innebärande en anslagsminskning av 12,100 kronor gentemot direktionens förslag. Kungl. Maj:t torde böra i annan ordning bereda vederbörande institution i Lund tillgång till anslagsmedel för motsvarande ändamål. Frågan om och i vad mån ersättning för sådan undersökning bör utgå till vederbörande lasarett eller institution eller den undersökande läkaren läser Kungl. Maj:t framdeles böra taga under omprövning.

Ifrågavarande förslagsanslag till omkostnader bör alltså för nästa budgetår uppföras med (1,463,000 — 50,000 — 12,100 =) i runt tal 1,400,000 kronor. Stat för anslaget torde Kungl. Maj:t i sinom tid böra fastställa.

Jag delar direktionens uppfattning om att den extra avgift för röntgenundersökning, som patienter å enskilda och halvskilda rum hittills erlagt, bör slopas. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att härutinnan meddela erforderliga bestämmelser.

III. Hemställan.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande personalförteckning för karolinska sjukhuset, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39:

Personalförteckning.		Lönegrad.
Befattning.	<i>Tjänstemän å ordinarie stat:</i>	
<i>Läkarpersonal.</i>		
1 överläkare vid gynekologiska avdelningen		B 26
<i>Sjukvårdspersonal.</i>		
1 första föreståndarinna		B 12
1 föreståndarinna för vårdavdelningarna vid kliniken		B 11
1 föreståndarinna för övervaknings- och kontrollavdelningen		B 11

1 kurator	B 11
20 sjuksköterskor	B 7
6 kontrollbiträden	B 7
6 röntgenbiträden	B 6
1 fotograf	B 5

Ekonomipersonal.

1 förste vaktmästare	B 7
1 reparatör för röntgen- och ljusavdelningen	B 7
1 sjukbärare	B 4

Kontorspersonal.

1 bokhållare	B 15
------------------------	------

Personal vid forskningsavdelningarna vid Konung Gustaf V:s jubileumsklinik.

1 laborator i radiofysik	B 26
1 tekniskt biträde för fysiska mätningar	B 7
1 tekniskt biträde för mikroskopiska preparationer	B 7
1 kanslibiträde vid svulstpatologiska avdelningens arkiv	B 7

Tjänsteman å extra stat:

1 syssloman	B 24;
-----------------------	-------

dels godkänna följande avlöningsstat för karolinska sjukhuset, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, *förslagsvis* . . . . . kronor 161,500
2. Avlöning till tjänsteman å extra stat, *förslagsvis* . . . . . » 8,000
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:
  - a. Grundbelopp . . . . . kronor 30,200

Anm.: Ur förestående post må för helt budgetår räknat till sjukhusets direktions utgå högst 22,400 kronor och till forskningsavdelningarna vid Konung Gustaf V:s jubileumsklinik högst 5,400 kronor.

- b. Vikariatsersättningar
  - m. m., *förslagsvis* . . . . . kronor 500 » 30,700
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:

- a. Grundavlöningar m. m.,
 förslagsvis . . . . . kronor 273,200

Anm.: Ur förestående delpost må för helt budgetår räknat till sagda direktion utgå högst 24,000 kronor och till sagda forskningsavdelningar allenast lön till två städerskor.

- b. Avlöningsförhöjningar
 m. m., förslagsvis . . kronor 15,000 kronor 288,200

5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, förslagsvis . . . . . » 34,000

Summa förslagsanslag kronor 522,400;

dels till *Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset:*
 Avlöningar för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av . . . . . kronor 522,400;

dels till *Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset:*
 Omkostnader för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av . . . . . kronor 365,000;

dels till *Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset:*
 Utrustning för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av . . . . . kronor 1,175,000;

dels godkänna följande avlöningsstat för serafimerlasarettet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, förslagsvis . . . . . kronor 282,000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:
  - a. Grundbelopp . . . . . kronor 82,260
  - b. Vikariatsersättningar m. m., förslagsvis . . . . . » 7,900 » 90,160
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:
  - a. Grundavlöningar m. m., förslagsvis . . . . . kronor 740,800
  - b. Avlöningsförhöjningar m. m., förslagsvis . . . . . » 35,000 » 775,800

Kungl. Maj:ts proposition Nr 103.

4. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, förslagsvis . . . . . kronor 76,340
- Summa förslagsanslag kronor 1,224,300;

dels till Universitetssjukhus: Serafimerlasarettet: Avlöningar för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av . . . . . kronor 1,224,300;

dels till Universitetssjukhus: Serafimerlasarettet: Omkostnader för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av . . . . . kronor 1,400,000;

dels ock till Universitetssjukhus: Serafimerlasarettet: Byggnadsarbeten för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av . . . . . kronor 7,000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Gösta Sandberg.